

Boletín de la Sociedad Arqueológica Luliana

PALMA—MAYO—JUNIO—JULIO DE 1901

SUMARIO

I. Actes de la elecció de Sindichs de la ciutat y de les parroquies foranes per fer sagrament y homenatge a n' Alfons III de Aragó com a Rey de Mallorca—1285— (continuació), per *D. Estanislau Aguiló*.

II. Vida de Sor Anna Maria del Santissim Sagrament escrita pel Dr. Gabriel Mesquida Pre. de l' any 1690 al 92 (continuació).

III. Renovació dels pactes de infeudació del Regne al ser restituit aquest pel Rey de Aragó al de Mallorca 29 Juny de 1298, per *D. E. Aguiló*.

IV. Diccionari de la Llengua catalana—Lletra de convit, per *Mossen Antoni M. Alcover, Pre.*

V. Policia de la acéquia que conduce l' Aygua Mayor de la Font hasta la Ciudad, por *D. Bartolomé Ferrá*.

VI. Notes dels Llibres de Dades de la Procuració Real—Any 1329, per *D. E. Aguiló*.

ACTES DE LA ELECCIÓ DE SINDICHS

DE LA CIUTAT Y DE LES PARROQUIES FORANES

PER FER SAGRAMENT Y HOMENATGE

A N' ALFONS III DE ARAGÓ COM A REY DE MALLORCA

— 1285 —

[Continuació]

XX—SINDICATUS PARROCHIE DE ALCUDIA

Noverint universi presentem paginam inspecturi, quod die martis qua computabatur quinto kalendas decembris anno Domini M CC octuagesimo quinto, congregata universitate parrochie Sancti Jacobi de Guinyent in platea ville de Alcudia, dicta universitas constituit et ordinavit procuratores suos syndicos et actores Bernardum Carbonelli, Bernardum Meliani, Nicolaum Rubei, Berengarium Fluxani, Berengarium Ferrarii, Arnaldum Exertelli, Raymundum de Comellis et

Jacobum Bruch, ad faciendum sacramentum fidelitatis et homagium. . . . .

Presentibus testibus Ferrario de Juyacho, Petro de Gradu, Petro Aragonensis, Bernardo de Minorisa, Petro Manresa, Bernardo de Ribera, Berengario de Canali clerico.

Sig ✕ num Jacobi de Gradu, notarii publici. . . . .

XXI—SINDICATUS PARROCHIE SANCTE MARIE DE CAMINO

Noverint universi presentem paginam inspecturi, quod die jovis qua computabatur tertio kalendas decembris anno Domini M^o CC^o lxxx quinto, congregata universitate parrochie Sancte Marie de Camino, dicta universitas constituit et ordinavit procuratores suos syndicos et actores G. Figuera, Jacobum de Terrades, Guillelmum de Berga, Bernardum Ferrarii, Marchum Baroni, Petrum Oliva, Guillelmum de Orgello et Guillelmum Babiloni, ad faciendum sacramentum fidelitatis et homagium nomine ipsius universitatis. . . . .

Presentibus testibus Petro de Gradu, Ferrario de Juyacho, Bartholomeo Arrapat, Guillermo Ferrarii, Guillermo Cogoles, Guillermo Bernardi et Guillermo Bru.

Sig ✕ num Jacobi de Gradu, notarii publici Majoricarum. . . . .

XXII—SINDICATUS PARROCHIE SANCTE MARIE DE MARRACHINO

Noverint universi presentem paginam inspecturi, quod die sabbati qua computabatur kalendas decembris anno Domini M^o CC lxxx quinto, congregata universitate parrochie Sancte

te Marie de Marratxino in ecclesia supradicte parrochie, dicta universitas constituit et ordinavit procuratores suos syndicos et actores Bernardum Babiloni, Guillelmum Godor, Johannem Bernardi, Arnaldum Nielli, Raymundum des Forn et Bernardum Sappacelli, ad faciendum sacramentum fidelitatis et homagium nomine ipsius universitatis serenissimo domino infanti Alfonso, illustrissimi domini Petri inclite recordationis regis Aragonum primogenito, sub forma infrascripta. . . . .

Presentibus testibus Johanne Arberti clerico, Ferrario de Torrente, Petto Nielli, Ferrario de Juyacho, Arnaldo Estalela et Guillermo Jenoverii.

Sig ✕ num Jacobi de Gradu notarii publici Majoricarum. . . . .

XXIII—SINDICATUS PARROCHIE SANCTE MARIE DE BUNYOLA

Noverint universi presentem paginam inspecturi, quod die sabbati qua computabatur kalendas decembris anno Domini M CC lxxx quinto, congregata universitate parrochie Sancte Marie de Bunyola in ecclesia supradicte parrochie, dicta universitas constituit et ordinavit procuratores suos syndicos et actores Bernardum de Rivopullo, Johannem de Rivopullo, Jacobum Villar, Bartholomeum Villar, Simonem Rubei, Guillelmum Moragues, Berengarium Granada, Raimundum de Luch, Petrum de Furno, Guillelmum Abennasser, ad faciendum sacramentum fidelitatis et homagium nomine ipsius universitatis serenissimo domino infanti Alfonso, illustrissimi domini Petri inclite recordationis regis Aragonum primogenito, sub forma inferius contenta . . . . . Presentibus testibus Berengario de Boulo clerico, Bernardo de Gualba, Guillermo Barberii, Guillermo Genoverii, Guillermo Ballistari et Ferrario de Juyach.

Sig ✕ num Jacobi de Gradu. . . . .

XXIV—SINDICATUS PARROCHIE SANCTI PETRI DE SENSELES

Noverint universi presentem paginam inspecturi, quod die dominica qua computabatur quarto nonas decembris anno Domini M^o CC lxxx quinto, congregata universitate parrochie Sancti Petri de Senseles in ecclesia Sancte Marie de Olerono, dicta universitas constituit et ordinavit procuratores suos syndicos et actores, ad facien-

dum sacramentum fidelitatis et homagium nomine ipsius universitatis serenissimo domino infanti Alfonso, illustrissimi domini Petri inclite recordationis regis Aragonum primogenito, videlicet Petrum Figuera, Guillelmum Guasch, Berengarium Cerdani, Michaelem Rafalli et Raymundum Albinyana, sub forma inferius contenta. . . . . Presentibus testibus

Petro Metge clerico, Raimundo Muleti, Raymundo de Furno, Ferrario de Juyacho, Arnaldo Busqueti, Arnaldo Feb'erii et Guillermo Martini.

Sig ✕ num Jacobi de Gradu, not. publici Majoricarum. . . . .

XXV—SINDICATUS PARROCHIE SANCTE MARIE DE VALLE DE MUSSA

Noverint universi presentem paginam inspecturi, quod die dominica qua computabatur quarto nonas decembris anno Domini M CC octuagesimo quinto, congregata universitate parrochie Sancte Marie de Valle de Mussa in parrochia Sancte Marie de Bunyola, dicta universitas constituit et ordinavit procuratores syndicos et actores ad faciendum sacramentum fidelitatis et homagium nomine ipsius universitatis serenissimo domino infanti Alfonso, illustrissimi domini Petri inclite recordationis regis Aragonum primogenito, videlicet Petrum Rebosterii, Bartholomeum Puyol, Guillelmum Cerdani, Arnaldum Johannis, Berengarium de Manso, Andream Puiol, Felicium de Manso, Raymundum Johannis, Petrum Tornerii, Bernardum Durdines, Arnaldum de Fels, Bernardum Çabaterii, Petram Amar et Petrus Puiol, sub forma inferius contenta.

. . . . . Presentibus testibus Johanne de Rivopullo, Raymundo de Furno, Ferrario de Juyacho, Poncio de Rivopullo, Simone Rubei, Guillermo Moragues et Berengario de Bisulduno.

Sig ✕ num Jacobi de Gradu, notarii publici Majoricarum. . . . .

XXVI—SINDICATUS PARROCHIE SANCTE MARIE DE OLFRONO

Noverint universi presentem paginam inspecturi, quod die dominica qua computabatur quarto nonas decembris anno Domini M^o CC^o octuagesimo quinto, congregata universitate parrochie Sancte Marie de Olorono in ecclesia supradicte parrochie, dicta universitas constituit et ordinavit procuratores suos syndicos et actores Arnaldum Dominici, Berengarium de Palaciolo, Pe-

trum Salent, Romeum Cerdani, Bernardum Torrent et Dominicum Arberti, ad faciendum sacramentum fidelitatis et homagium nomine ipsius universitatis serenissimo domino Alfonso, Dei gratia Regi Aragonum Majoricarum et Valentie et Comiti Barchinone, sub forma infrascripta. . . . . Presentibus testibus Petro Medici clerico, Johanne Poncii, Bernardo Poncii, Bernardo Rubei, Petro Palou, Borracio Sallent et Raymundo de Furno.

Sig ✕ num Jacobi de Gradu, notarii publici Majoricarum. . . . .

XXVII—SINDICATUS VALLE DE BAYALBAFAR

Noverint universi quod universi homines populi habitantes in valle de Bayalbafar, et valle de Soperna, et valle de Bolonyino jurisdictionis seu districtus domine Cluse, congregati in ecclesia Beati Petri de Sporles, fecerunt et constituerunt syndicos suos vel actores videlicet Petrum Richeri, Guillelmum de Claromonte, Bernardum Oulesia, Bernardum de Riudemenya, Jacobum Ramis, Garciam de Taust, Arnaldum Gayllart et Bernardum Raymundi, de predicta eadem jurisdictione, presentes et recipientes, ad faciendum pro ipsis et nomine eorum homagium ore et manibus secundum consuetudinem Cathalonie et usaticos Barchinone, illustrissimo domino Alfonso, primogenito excellentissimi domini Petri inclite recordationis regis Aragonum et Sicilie . . . . . Actum est hoc in Majoricis iij. nonas decembris anno Domini millesimo ducentesimo octuagesimo quinto.

Testes hujus rei sunt: Petrus Rotgerii, Ferrarius de Pradellis presbiter, Arnaldus de Montesereno, Petrus Romei et Petrus Guillelmi.

Sig ✕ num Guillelmi Natalis, notarii publici Majoricarum, qui hec scripsit et clausit.

XXVIII—SINDICATUS PARROCHIE SANCTI JOHANNIS DE CALVIANO

Noverint universi presentem paginam inspecturi, quod die mercurii qua computabatur nonas decembris anno Domini M CC octuagesimo quinto, congregata universitate parrochie sancti Johannis de Calviano in ecclesie supradicte parrochie, dicta universitas constituit et ordinavit procuratores suos syndicos et actores ad faciendum sacramentum fidelitatis et homagium nomine dicte universitatis serenissimo domino Alfonso, Dei gratia regi Aragonum Majoric. et Valentie et Comiti Barchinone, videlicet Petrum

Poncii, Berengarium de Villarasa, Petrum de Comabella, Guillelmum Porcelli, Petrum de Santo Johanne et Guillelmum Stephani, sub forma infrascripta. . . . . Presentibus testibus Bernardo de Buadella, Ferrario de Ecclesia, Jacobo Burgues, Petro de Podio, Fonoy de Rubi, Raymundo Vitalis, Guillelmo Perpinya et Guillelmo Ça Grua.

Sig ✕ num Jacobi de Gradu not. publici. . . . .

XXIX—SINDICATUS PARROCHIE SANCTE MARIE DE ANDRAIG

Noverint universi presentem paginam inspecturi, quod die mercurii qua computabatur nonas decembris anno Domini M CC lxxx quinto, congregata universitate parrochie Sancte Marie de Andraig in ecclesia Sancti Johannis de Calviano, dicta universitas constituit et ordinavit procuratores suos syndicos et actores ad faciendum sacramentum fidelitatis et homagium nomine ipsius universitatis serenissimo domino Alfonso Dei gratia regi Aragonum, Majoricarum et Valentie et comitis Barchinone, videlicet, Bernardum Basseti, Guillelmum Ferrarii, Bernardum de Vico, Guillelmum Poqueti, Borrascium Serra et Petrum Ferrarii, sub forma infrascripta. . . . . Presentibus testibus Bernardo Titionis, Bernardo Jovera, Petro de Santo Justo, Berengario Titionis, Bernardo Mesquida, Guillelmo Marcili, Bernardo Aguiloni et Berengario Porcelli clerico.

Sig ✕ num Jacobi de Gradu, notarii publici. . . . .

XXX—SINDICATUS PARROCHIE SANCTE MARIE DE PODO PUNGENTI

Noverint universi presentem paginam inspecturi, quod die mercurii qua computabatur nonas decembris anno Domini millesimo ducentesimo octuagesimo quinto, congregata universitate parrochie Sancte Marie de Podio Pungenti in ecclesia Sancti Johannis de Calviano, dicta universitas constituit et ordinavit procuratores suos syndicos et actores ad faciendum sacramentum fidelitatis et homagium nomine ipsius universitatis serenissimo domino Alfonso Dei gratia regi Aragonum, Majoric. et Valentie et comiti Barchinone, videlicet, Bernardum Ferrarii, Guillelmum Bruneti, Petrum de Turri, Guillelmum Eymerici, Bernardum Bajuli et Guillelmum Bajuli sub forma infrascripta: Nos Bernardus Ferrarii. . . . . Presentibus testibus Ar-

naldo Ferrarii, Guillermo de Turri, Bartholomeo de Sala, Petro Straderii, Bonardello de Deo, Ferrario de Podio Lugano et Guillermo Faylibe. . . . .

Sig num Jacobi de Gradu notarii publici Majoric. . . . .

E. AGUILÓ.

SOR ANNA MARÍA DEL SANTÍSSIM SAGRAMENT

ESCRITA PEL DR. GABRIEL MESQUIDA PRE.

DE L' ANY 1690 AL 92

(CONTINUACIÓ)

CAPITOL III.—*De algunas cosas particulares que practicave, y en que se exercitave Margaritta en aquesta ed.id, per el gran desitx que tenia de patir.*

12.—Moltas vegadas sentia dir á sos avis, que qui vol seguir á Jesuchrist Señor nostro, ha de aportar creu en aquesta vida, y com no comprenia lo que volian dir, se pensave que deyan lo que materialment sonen las paraules, y per axó, quant no la veye algú de sa casa, cercava algun lleñam que pesàs molt, y moltas vegadas mes de lo que las suas forces comportaven, y el se carregava sobre las espalles, y de aquesta manera mentres no la impedièn, ó mentres que les orçes li duraven, anava caminant y fent voltes pfer la casa; y aquesta inclinació y devotiò, al pás que anava crexent de edad, aumentava de modo que arribava á carregarse algunas cosas de tant de pés, que ab las forças naturals que tenia era impossible poderlas aportar: y no obstant axó, no se contentava, sino que cercava cosas de major pés fins que la llançaven per la terra, y á las horas quant major dany y mes mal li feyen estava mes contenta; y feyeu tant de continuo, que en esser á part ahont no pogués esser vista, ja se empleava y exercitava en aportar creu.

13.—Arribá á tant aquest affecta y devotiò que molt prest no la pogué dissimular ni abscondir, y axí, per no estar un punt sens exercitarse, encara que fós en presentia de los de casa, eye lo meteix, disfrasant y dissimulant la sua devotiò ab aquesta capa que dessafiava á sos germans y altres de casa sua á qui tindria mes força, y qui mes pés aportaria sobre las espalles, que uns li daven titol de grosseria y altres de al-loteria; y de esta manera se carregave algunas cosas de molt de pés, com sachs de blát, llegú m

ó altre cosa que tinguessen mes á má, fins que la feyen dár de morros per la terra, y á las horas estava contenta perque tenia lo que volia, de tal manera, que moltas vegades los circumstans ne tenian compassió y deyen-li que no tenia judici ni enteniment, que se havia de arroñonar y fersse algun mal de molta consideratió; y totas aquestas cosas féu, fins que tingué un poch de discreció de poder pensar que cose es la creu que el Señor vol que aportém.

14.—A més de axó per no estar un punt sens atormentarse, seña sobre la carn ab unas llatres ó cordes noves de espart, y perque li aparexia que era poca la pena que li daven, feyey alguns nuus y encare hi dexava algunas puntas perque li atravessasen la pell: de las bestias que tenian en casa prenia algunas cadenas y ab ellas se apretava fortissimament, tirana de si mateixa, supposat que per la sua delicadesa y tierna edad que tenia, necessitava mes de telas delicadas per camisas, que de cordes y ferros per aturmentarse, y Margaritta era tant cruel enemiga del seu còs, que apenas may aportave camisas, y si algunas vegadas li posaven, lo mes prest que podia cercava ocasió de no esser vista y se la llevava, contenta de cobrirse ab lo vestidet mes humil que tenia á sa casa; quant foch un poch mes grandetta se adoná que son avi tenia un çiliçi de çerres, fet á modo de un escapulari, que acostumava aportar alguns dias de la semmana, y sabia Margaritta el lloch ahont lo posava quant nol aportava, y á las horas ella el se vestia y portavel tot el temps que judicave que son avi nol havia de mester, y despues lo restituia ahont lo havia trobat perque son avi no reconegués la falta; solia fer tres dijunis en la semmana, se disciplinava y açotava sens discreció, perque ab cordas y cadenas se dexava blava, y algunas vegadas fins á derramar part de la sanch que tenia, y tots aquestos exercissis acostumava fer ja desde los quatre añs de la sua edad fins á los nou ó deu añs.

15.—Han vista ni lletgida cosa mes particular que aquesta? han fet mes los varons mes penitents del herem? ni fan-ne mes los cartuxos? qui no sen admira? ab tota veritat jo estich admirat, y ja mes sabent la ignocentia de la sua vida, y puch dir ab tota certesa que Margaritta no usava de aquestos rigors perque la carn li fes ninguna guerra, ni la molestás en la menor insentia de naturalesa, la una per la poca edad que

tenia, y la altra perque quant an aquesta part, li ha feta Deu tanta gratia que encara el dia de vuy, que te circa quarante dos anys de edad, totalment ignora aquestes materias; y es en tanta veritat que amés de lo que jó sé y puch dir, el Pare Presentat Fray Vicens Pellicer del orde de Predicadors, confessor extrahordinari que es també de dit convent (mes per complir en se obligatio que per fer examen del seu esperit) volgué veure y examinarla com se trobava enseñada en los misteris de fé, y tractant de la Concepció de Jesuchrist Señor nostro, que no fonch per obra de home, sino per obra del Esperit Sant, demanantli si sabia que cosa volia dir per obra de home, se admirá de veurer la sua ignocentia, en tant, que ab tota la modestia que pogué, *et in quantum licuit*, li explicá alguna cosa, y com aquesta santa ignorantia á mi no me es cosa nova, estant tractant ab aquesta sirventa de Deu nostro Señor de los exercissis penals que feya ja en la sua mes tierna edad, li preguntí y li mani quem digués quin impuls superior la movia á castigar ab tant de rigor aquell tendre cosset, y ella me respongué que en aquell temps no tenia altre motiu que aquella inclinació y devotió que tenia en el patir, y pensar que devia ser molt del gust de Deu nostro Señor com ho veia practicar á los disciplinants en la semmana Santa, y mes en particular el dijous Sant en la processó del via-crucis.

CAPITOL IV.—*De altres santas inclinacions que Margaritta tenia en aquesta sua menor edad.*

16.—No fonch notada may Margaritta de qui la conexia de lleugera, vana, ni que tingués inclinació alguna á jochs de altres miñons ó miñones, antes bé fugia tot genero de divertiments ó conversacions, ab admiratio particular de los adultos, de tal manera, que sempre se abscondia y apartava de la comunicació de los de la casa, y per no esser trobada, si advertia que la podían buscar, ó sen anave sobre una tauladeta que tenian derrera la casa, ó se posave dins de un forn que tenian fore de la casa, y com li sabian el modo de prosceir, si la volian en sa compañía havia de ser introduint la conversatió de cosas santas, considerarla, y pregarla que fés la doctrina, y en tal cas, se posave á predicar y enseñar ab tanta gratia, que restaven marevillats

los qui la ouhien, y no men espant, perque ab lo bon cuidado de sos avis y lo que Deu nostro Señor li assistia, estava tant enseñada, que sabia tota la Doctrina Christiana ab major claredad que no comportava la capacitat que tenia.

17.—Tal inclinació li havia donada Deu á saber los rudiments de nostra Santa Fé; que no encontrava persona alguna qui pogués enseñarla, que no li preguntás y pregás que li digués y enseñás algunas cosas de Deu nostro Señor: distant de casa sua, cosa de mitja hora de camí, mes á lo superior de la montaña están las ermitas (que diem en Mallorca) de Trinitat, ahont sempre han viscut, y viuen al present, homens ermitans de gran virtud y santa vida; aquestos ó per ouhir missa, confessar y combregar los diumenges y festas, ó entre semmana per acceptar y cercar lo que han de mester, abaxen moltes vegades ó tots junts ó alguns en particular, y tant per una cosa com altre, en abaxar de las hermitas han de passar per casa sua, perque aquell es el camí, y Margaritta quant sabia que havian de passar, tenia tal alegria que no se podia contenir, y aguardavels ab molta devotió, perque sempre li enseñaven alguna cosa de Deu y li contaven algun exemple de alguna vida de Sants, ó deienli alguna cosa de la oratió, segons á ells los aparexia, y de aqueixa manera la havian tant aficionada á la sua santa conversatió, que si algunas vegadas se tardaven mes de lo que acostumaven, sen pujave á lo mes alt de la casa, que es una torre (de que ha prés el nom la possessió) de hont podia veure les hermitas, y sin veia algu ó alguns que se partien de allí, assegurada que se encaminaven en vés de casa sua, abaxave de la torre y anave corrent gran trós de camí per encontrarlos, y ab amoroses quejas los dave á entendre la set que tenia dels seus Sants documents, y axó feya essent molt petita, que despues quant comensá á esser grandetta, ja no tenia patientia de aguardarlós, sino que moltas vegadas, ab un germanet seu qui la companava, anava y pujava á las matexas hermitas á visitarlos y tractar ab ells: quant jo tractava aquest punt ab aquesta santa creatura, sem offerí un pensament de que aquells hermitants eran homens, encare que molt sants y virtuosos, y que ella en aquell temps era miñona donselleta y hermosa, encare que ben inclinada, y ella an el pensament que jo tenia y á tot lo que sem podia offerir

rir, sens haverlin parlat ninguna paraula me digué: Pare confessor; que pensa que jo mirás aquells hermitans, homens en la terra? si bé vivian en aquest mon, jo los veia y considerava com si fossen esperits benaventurats en el cel, y algun de ells me parexia tan gran sant, quel judicava un altre Sant Francesch per la gran virtud que tenia; y en effecta, vivia en aquell temps lo hermi à Fray Juan, que ha viscut en el Herem circa cinquanta aïys, y mori cosa de tres aïys haurá, en opinió de un gran sirvent de Deu nostro Señor, y per consegüent, essent ells de tanta virtud, los devia apareixer també Margaritta, si bé vivia en la terra, un serafi de los que se abraçen de amor de Deu en el Çel.

18.—Axi venerave Margaritta aquestos sirvents de Deu nostro Señor en la sua mas tierna edad, y axi estimave los documents y enseñances que li daven, affectes verament que pot ser que fossen de la bona educatió que tenia de sos avis, pero si tinch de dir lo que à mi me aparex, diria que per la poca edad que tenia, se poden dir millor dons sobrenaturals ab que el Señor la adornave y enrique ja que en aquell temps, perque es un conexement aquest superior al que naturalment pot tenir un enteniment humà per perpicás que sia; y sino vegien lo que feye quant veia algun sacerdot; nol mirave ni respetave com à creatura humana, sinó que mirave en ell y venerave la persona de Jesuchrist y com si fos el matex Jesuchrist, y mes en particular si era confessor, que ja à las horas (y sempre heu ha fet de la matexa manera quant se anave à confessar (que es estada molt devota de aquest gran sacrament, y sempre que tengués ocasió de confessarse no la perdia may) postranse en els peus del confessor, considerave que se postrave à los metexos peus de Jesuchrist, ab tanta veneratió com si fós ell matex.

19.—El respecta y reverentia que tenia à las Isglesias es una cosa molt singular, perque ab la llum que Deu nostro Señor li donava, ja li aparexia quant entrave en alguna Isglesia que entrave à la gloria, y per axó, quant li donaven alguna cosa de manjar, com se acostuma fer à los miñons de poca edad perque se entretengan, ella non menjava may, ni li recorda tampoch haveri plorat may, ni menos per molt de temps que li hajen tinguda, essent axi que li succehia molts vegades anarhi ab sa avia y passarhi

molts matins y molts tardes, que haje dit may prou temps haurá que estam aquí, ni hora será já de anarnos-ne à case nostre, perque hi estava tant contenta y alegre, que sen espentaven tots los qui ho sabian, antes bé solia dir quant sen volian anár que estave allí molt aplér, perque allí se alabava à Deu nostro Señor que es lo matex que se fá à la gloria: quant se confessave deia totas las faltas que advertia sens ninguna repugnantia, y aquestes las tenia per un pecats molt graves, y tant grans que sempre li aparexia que era la mes mala del mon; essent axi veritat que cosa de pecat mortal, ni etiam de pecat venial comés ab advertentia de que sie pecat, y ofensa de Deu per leve que sia estada, no la feta may encare fins lo dia de vuy, que com tinch dit te quarante dos aïys, y confi en Deu que no la cometrá may, perque haventla tinguda sempre de la sua Santissima mà per tot aquest temps, per la sua infinita misericordia la guardarà també tot el temps de la sua vida, y de lo que dich ne estich tant cert, que he examinada molts vegadas tota la sua vida, y del modo que Deu me ha assistit, y jo he pogut obrar ab ajuda del Señor, sempre he trobat esser axi, y perque jo som fill de la mia ignorantia, ha fet lo matex el Pare Presentat Fray Viçens Pellicer à instantia mia, y es estat sempre del matex parér, que no se pot fer altre cosa sino alabar à Deu nostro Señor y dirli molts vegadas que es laudable en los seus Sants.

(Se continuará)

RENOVACIÓ

DELS PACTES DE INFEUDACIÓ DEL REGNE
AL SER RESTITUIT AQUEST
PEL REY DE ARAGÓ AL DE MALLORCA

29 JUNY DE 1298

In nomine sancte et individue Trinitatis Patris et Filii et Spiritus Sancti Amen. Notum sit universis hujus presentis publici et auctentici instrumenti seriem inspecturis, quod cum in ordinatione sanctissimi patris domini Bonifacii pape octavi, facta super tractatu pacis facte per eundem dominum papam seu ordinate inter excellentes principes Philippum Francie et Karolum Sicilie reges illustres, et inclitum Karolum, Valesii et Alenconi comitem, dicti regis Francie germanum, seu eorum nuntios et procuratores, et

nos Jacobum, Dei gratia regem Majoricarum comitem Rossilionis et Ceritanie ac Montispesullani dominum, et nuntios seu procuratores nostros, ex una parte, et Jacobum, Dei gratia, Aragonum, Valencie et Murcie regem et comitem Barchinone, et nuntios seu procuratores ejusdem, ex altera, inter cetera contineatur quod in restitutione regni Majoricarum et insularum Minoricarum et Evisse, et aliarum eidem regno adjacentium, et omnium immobilium seu stabilium occupatorum per dictum regem Aragonum aut suos antecessores vallitores seu adjutores, de terris, villis et possessionibus nostris, vassallorum et valitorum et subditorum nostrorum, nobis facienda per dictum regem Aragonum, nos rex Majoricarum predictus et illustris rex Aragonum memoratus faciamus ⁽¹⁾ nobis ad iuicem recognitiones firmitates et homagia, juxta modum et formam contentos in instrumento publico facto de conventionibus initis inter nos et illustrem Petrum tunc regem Aragonum fratrem nostrum quondam. Nos reges Aragonum et Majoricarum volentes et intendentes propter honorem sancte matris Ecclesie, et predicti domini Summi Pontificis reverentiam, et propter bonum pacis, dictam ordinationem servare, et eidem in omnibus et per omnia adherere, et eam plene et integre in omnibus et singulis suis partibus adimplere, sequi et inviolabiliter observare, dictasque conventiones contentas in dicto instrumento juxta formam prelibatam renovare, ad renovationem earundem conventionum in modum procedimus infrascriptum: Nos itaque Jacobus Dei gratia rex Majoricarum predictus, gratis et ex certa scientia et spontanea voluntate, per nos et omnes successores nostros, recipimus a vobis domino Jacobo rege Aragonum predicto, carissimo nepote nostro, et successoribus vestris regibus Aragonum, in feudum honoratum, sine omni servitio, sub forma tamen infrascripta, totum predictum regnum Majoricarum, cum insulis Minoricarum et Evisse et aliis insulis adjacentibus eidem regno, et omnes predictos comitatus et terras Rossilionis, Ceritanie et Confluentis et Vallispirii et Cauquilliberi.—Item, sine prejudicio juris alieni, recipimus in feudum a vobis et vestris, secundum modum superius et inferius, comprehensum vicecomitatum Omeladecii et vicecomitatum de Carladesio, cum omnibus villis et castris eorundem vicecomitatum, et omnia etiam castra villas et loca quecumque pro allodio habemus in terris Montispesullani et do-

(1) *facimus* dicitur Originali.

minatione et terminis ejusdem, et qualiter omnia alia quecumque habemus seu habere debemus ubicumque sint, cum militibus scilicet hominibus feudis jurisdictionibus et dominationibus universis, sive illa teneamus ad manum nostram sive alii teneant pro nobis in feudum, exceptis feudis que tenebamus ab episcopo et ecclesia magalonense. Pro quibus omnibus et singulis locis et terris ac juribus eorundem constituimus nos de presenti feudatarium vestrum, recognoscentes deinceps nos et successorum [nostrorum] predicta omnia tenere a vobis et successoribus vestris regibus Aragonum in feudum predictum honoratum; transferentes etiam in vos et successores vestros directum dominium omnium predictorum, quod directum dominium confitemur ex nunc vestri vestrorumque successorum nomine possidere et quasi in signum tradite possessionis dicti directi domini. Exipimus tamen a predicta recognitione feudi nos Jacobus rex Majoricarum predictus emptiones castrorum villarum et locorum quas fecimus in predictis terris, quas nobis et successoribus nostris pro allodio retinemus. Sane volumus et concedimus quod heredes et successores teneantur facere omagium vobis et successoribus vestris et dare potestatem de civitate Majoricarum nomine et vice totius regni Majoricarum et insularum Minoricarum et Evisse, et de villa Podii Ceritanii nomine et vice Ceritanie et Confluentis, et de villa Perpiniani nomine comitatus Rossilionis et terrarum Vallispirii et castri Cauquilliberi, et de castro de Omellatio nomine et vice dicti vicecomitatus de Omeladesio. Quas potestates dicti heredes et successores nostri teneantur dare vobis et successoribus vestris quandocumque et quotienscumque requisiti fuerint per vos et successores vestros irati et peccati, ratione tamen recognitionis feudi et fatice juris, nec predictas potestates possitis vos vel successores vestri retinere ratione valense. Teneantur etiam omnes heredes vel successores nostri firmare jus vobis et vestris in posse vestri et vestrorum, et semel quolibet anno cum fuerint requisiti ire ad curiam vestri et vestrorum in Cathalonia, nisi tunc quando fuerint requisiti fuerint dicti heredes et successores nostri in regno Majoricarum. Nos vero in vita nostra non teneamus vobis facere omagium nec dare potestatem nec ire ad curiam vestram nec firmare directum nec consuetudines de novo faciendas per vos vel vestros observare. Promittimus tamen nos et nostri, et adhuc de presenti nos et successores nostros obligamus, quod juve-

mus valeamus et deffendamus vos et successores vestros cum toto posse nostro contra cunctos homines de mundo. Item promittimus per nos et nostros servare et servari facere in terris Ceritanie Rossilionis Confluentis et Vallispirii et Cauquolibero usaticos consuetudines et constitutiones Barchinone, factos et factas et etiam faciendos et faciendas per vos et vestros cum consilio majoris partis baronum Catalonie sicut moris est fieri, salvis spetialibus consuetudinibus locorum predictarum terrarum, et quod in predictis terris Rossilionis, Ceritanie et Confluentis, Vallispirii et de Cauquolibero currat monete Barchinone et non alia. Retinemus tamen nobis et successoribus nostris quod possimus cudi vel cudi facere absque contradictione vel impedimento vestri et vestrorum in regno Majoricarum et insulis eidem adjacentibus monetam et monetas de novo. Item retinemus nobis et successoribus nostris quod in nullo casu possint a nobis vel officialibus nostris vel successorum nostrorum appellari nec etiam per alium modum recurri ad vos dictum dominum regem Aragonum vel successores vestros, salvo quod propter hoc non detrahatur in aliquo hiis que superius et inferius continentur. Item quod nos et successores nostri possimus absque contradictione et impedimento vestri et vestrorum facere et ponere pedagium et novam leudam in regno Majoricarum et aliis insulis eidem adjacentibus, salvis libertatibus per predecessores nostros concessis hominibus nostris, nisi predictae libertates vel privilegia sint de jure per contrarium usum vel alio modo abrogata. Item retinemus nobis et successoribus nostris bovaticum in predictis terris. Que tamen omnia que nobis retinemus volumus et concedimus esse de feudo seu feudis predictis, exceptis emptionibus supradictis. Inhibitiones vero seu banna per vos vel successores vestros factas vel faciendas non teneamur nos vel successores nostri servare nisi facte fuerint de consilio et assensu nostro et nostrorum. Remittimus etiam et diffinimus vobis predicto domino regi Aragonum carissimo nepoti nostro et vestris perpetuo omnem petitionem et demandam quam contra dominum Petrum olim regem Aragonum fratrem nostrum quondam usque ad diem qua confectum fuit instrumentum de predictis conventionibus initis inter ipsum et nos facere poteramus. Ad hec nos Jacobus Dei gratia rex Aragonum, tenen-

tes nos pro contentis et paccatis cum predictis a vobis domino Jacobo rege Majoricarum carissimo patruo nostro nobis recognistis et concessis, per nos successoresque nostros laudamus approbamus et concedimus vobis predicto regi Majoricarum patruo nostro carissimo et vestris successoribus perpetuo predictum regnum Majoricarum insulas comitatus et terras quos a nobis in feudum recipitis sub pactis et convenisonibus supradictis. Et promittimus per nos et nostros vobis et vestris juvare valere et defendere vos et vestros et regnum terras et comitatus predictos et jurisdictiones vestras et dictarum terrarum quas a nobis tenetis in feudum toto posse nostro contra cunctos homines. Remittentes per nos et nostros vobis et vestris perpetuo omnem questionem petitionem et demandam quam movit et movere potuit contra vos vel vestros carissimus et dominus genitor noster predictus usque in diem confectionis predicti instrumenti de conventionibus antedictis. Convenimus etiam et retinemus nos Jacobus Aragonum et Jacobus Majoricarum reges predicti quod substitutiones facte in cartis hereditamenti inter nos et nostros per dominum Jacobum inclite recordationis regem Aragonum avum mei regis Aragonum predicti ac patrem mei regis Majoricarum prefati, et in testamento ejusdem inclite recordationis domini Jacobi quondam regis Aragonum predicti, sint salve et in sua remaneant firmitate, salvis hiis que in hoc instrumento continentur. Et pro predictis omnibus complendis et firmiter attendendis obligamas nos et nostros ad invicem et omnia bona nostra, et juramus per Deum et ejus sancta quatuor euvangelia et facimus inter nos omagium ore et manibus ad invicem in presenti. In quorum testimonium nos rex Aragonum et rex Majoricarum predicti hoc presens publicum instrumentum sigillorum nostrorum appentione duximus roborandum. Actum est hoc in castris prope Argileris Elnensis diocesis in festo apostolorum Petri et Pauli videlicet tertio kalendas julii anno Domini M^o CC^o lxxxx octavo.

Signum Jacobi Dei gratia regis Majoricarum predicti qui hec laudamus firmamus et juramus.

Signum Jacobi Dei gratia regis Aragonum predicti qui hec laudamus firmamus et juramus. Arch. Nat. de Paris.—K. K. 1413. n.º 25.

DICCIONARI DE LA LLENGUA CATALANA

LLETRA DE CONVIT

I

Proposta del pensament

Amb el moviment generós, ardit, sempre creixent, incontrastable, a favor de la nostra llengua estimadíssima, tant d'anys desjectada, envilida y desconeguda de sos meteys fills,—tot hom, per poderla escriure y parlar correctament, demana la gramàtica y el diccionari.

Gramàtica en deixá una de feta casi de tot y ja impresa bona part a costes y despeses de la Exma. Diputació de les Balears, l' eminent filòlech y dolcíssim poeta D. Tomás Forteza, al cel sia ell, la mort del qual ploren les lletres mallorquines y sos amadors. Aquesta gramàtica, que sortirà, si Deu ho vol, dins un parell de mesos, sensa la sintaxis, que es lo que no dexá fet l' autor (però hi ha qui amb la ajuda de Deu omplirà tal minva tant be com sapia), estan segurs que obrará una revolució gloriosa dins l' estudi de la nostra llengua, anostrant els lectors, iniciantlos en les reveladores, en les lluminoses ensenyances, vies, direccions y entreforchs de la ciencia filològica, mostrant de destriar la nissaga de les paraules, d' aglapir etimologies y estudiar d' aprop y arribar a conèixer a fondo el geni, la naturalesa, l' encarnadura de la llengua.

Ara el diccionari no està fet, ni d' un bon tros. A Catalunya y a Valencia, sigles enrera en feren alguns, notables per aquella època, però incomplets, que deixaven la cosa a mitjes astes y que no responen a-n els imponderables progressos qu' ha fets la novella ciencia filològica, ni a la revolució salvadora, profunda, radical

qu' aquella admirable ciencia ha obrada dins l' estudi de les llengues.

A Mallorca fins a-n el sigle XIX, que sapiguem, no 'n compongueren ni 'n publicaren cap de diccionari.

Els primers treballs d' això qui trascendiren a-n el públich, segons estam entesos, daten de l' any 1835 y perteneixen a la «Sociedad Económica de amigos del País». Aquesta Societat, tocada una mica massa, com moltes altres a-leshores, de l' esperit utòpich que dominá la Europa en el sigle XVIII, personificat per l' Enciclopedia, el qual, segons pinta meravellosament En Taine en la seva obra magistral *L'ancien Régime*, prezindint de les realitats històriques y no sabent que primer se muden de lloch les muntanyes que'l geni, caràcter y manera de esser dels pobles, s' obstiná en fer un mon nou flamant, axò es, constituir, organisar y manetjar els pobles, les families y tot *a priori*, fent cas omis amb absolut de lo que fins llavò era estat el mon, creentse qu' era negoci de poques taules capgirarho tot y esveirho tot;—donchs aquella Societat, tocada d' aquest esperit, se proposá devers l' any 1835 de fer un diccionari mallorquí-castellà. . .—¿Per redimir l' idioma matern? ¿per alsarlo del abatiment aont se trobava? ¿per tornarli lo qu' era seu? ¿per restituirli el cetre y la corona de que l' havia inicuaument desposseït l' absolutisme centralista y uniformista?—Per cap d' aquests motius, sino per tot lo contrari. Escoltaula ella meteix, qui parla per boca del

seu secretari dins una circular, convidant els lletraferits a l'empresa, amb aquests termes, qui retraten de cap a peus aquella generació de gent *illustrada*:

«*La Sociedad deseosa de contribuir por su parte à la generalizacion del habla nacional entre nosotros y à LA DESAPARICION EN LO POSIBLE DEL DIALECTO MALLORQUIN A LO MENOS EN EL TRATO DE LAS PERSONAS CULTAS, LO CUAL MIRA COMO UN PASO HACIA LA MAYOR CIVILIZACION DE LA PROVINCIA, ... ha resuelto. . . . emprender la formacion del Diccionario mallorquin-castellano.*»¹

¡Quin concepte més. . . . especial, per no dirli una altra cosa, tenia aquella gent de la civilització! ¡Quina manera més original d'esser *amichs del País*, voler despullar *el país*, el poble mallorquí, un poble civilisat y constituït, d'una cosa tan íntima, tan coral, de tanta transcendència per la vida d'un poble, com es la seva llengua, mamada amb la llet sigles y més sigles! Amb una partida d'*amichs* així, anava a ma *el país* de ferse molt envant. . . . cap a-n el cementeri. ¡Pobre *país*, si no hagués tengut més sentit comú qu' aquells *amichs*!

Gracies a Deu, tal empresa no passà avant ni capità per lo esguerrada y esbordellada; y la nostra llengua, amb tants d'anys com son passats de llevò ensà, lluny d'anar per les foranes y quart minvant, com volien aquells *amichs*, que Deu haja perdonats, va quart creixent y mes per mitx que may; de cada die es mes estimada y festetjada y enaltida dels meteys y tot que abans no 'n feyen gens de cas, y ja no està just una euvella davant el tonedor com estava devers l'any 1835, sino que se defensa coratjosa, cobra forsa una cosa fora mida, y estén, assegura y consolida 'l seu domini, y ja no hi ha forses humanes que la puguen aixellar ni manco destruir ni esveir.

Amb més bones intencions y millors resultats, emprengué a-n aquell meteix temps la formació del nostre diccionari el franciscà P. Figuera, y el publicà l'any 1840, ben apreciable com a primera tentativa, però massa enfora de lo congruent y definitiu, tota vegada que se concretà a la llengua parlada a les hores a Mallorca.

¹ Posseeix un exemplar de dita circular y l'ha posada a la meua disposició mon amic coral D. Jaume Ll. Garau, y forma part de la seva riquíssima y notabilíssima collecció de manuscrits y impresos referents a Mallorca.

Altres tentatives vengueren darrera la del benemèrit franciscà, però tan esburbades y mal sortades, que, si be veren la llum pública, es molt duptós que fessen donar cap passa a la nostra lexicografia.

Modernament a Catalunya y a Valencia n' han tornats publicar de Diccionaris, pero tots desgraciadament patexen dels meteys defectes qu' hem anomenats: se concreten a la varietat catalana o valenciana y a la època actual, ometent les altres regions y èpoques de la antiga nacionalitat catalana, y així resulta l'idioma esquetit, mutilat, escapsat.

D'una manera mes amplia, mes racional, mes completa compregué l'obra lexicogràfica el gran Mestre, D. Marián Aguiló, gloria puríssima de Mallorca y de la terra catalana, astre de primera magnitud de la lírica espanyola, patriarca del renaixement literari de Mallorca y Catalunya. Emprengué D. Marian ben de bon hora la gloriosa tasca del diccionari, no de la varietat mallorquina, catalana, valenciana o rossellonesa, sino de la llengua parlada a totes aquestes regions, qui no es mes que una y de la meteix llengua escrita a dites regions sigles enrrera. Se passà gran part de sa vida en tal feynada, replegant mots, frases y modismes en les escursions que feu per tots els antichs territoris de la llengua y per dins les biblioteques y arxius, arribant a tenirne molts de milenars, fent un comú espantós les cèdules aont les tenia escrits. Desgraciadament D. Marian passà d'aquest mon a l'altre l'any 1897, al cel sia ell, sense que hagués comensat amb tant de pertret reunit l'edifici immens.

Diuen que son fill D. Angel du idea de acabar l'obra de son pare. Deu ho fassa; però no sabem si serà prest o tart. Y mentres tant passen els anys; no hi ha notícia de que l'obra fassa gayre via o estiga per a sortir; y d'altre vent creix d'una manera admirable y altament consoladora l'afició a la nostra llengua; batega aont-se-vulla el desitx de conèixerla d'aprop; se manifesten tot arreu les ganes d'estudiarla de prim conte per poderla parlar y escriure així com pertoca; y de llevant a ponent, de tramuntana a mitjorn demanen. . . . el diccionari.

Y el diccionari no hi es. Y si esperam que surta tot sol o que nos venga de l'ayre del cel, esperarem de bades. Si no hi ha qui 'l fassa, no estarà fet may ni sortirà may.

Fentme aquestes reflexions y veent que ningú se movia per tal obra, y petxucat mil vegades perque jo no l'emprenia, a la fi me som resolt de sortir en mitx, y cridar els amichs de la nostra llengua benvolguda, y proposarlos de emprendre l'obra magna del Diccionari.

Per no anarmen just del meu cap y poder concretar qualque poch el pensament y esposarlo a-n els amichs de la Ciutat y de la part forana y de fora-Mallorca, nos som aplegats una partida de vegades alguns companys dins la biblioteca del palau episcopal, que 'l Bisbe generosament y amb gran pler de la seva ànima ha posada a la nostra disposició; y n'hem parlat d'asseguts, y trobam que, sense formació de Junta de cap classe, sense més organisme fonamental que el qui broll espontaniament de l'amor a la llengua, hem de cridar totes les persones que considerem indicades per aquesta empresa literaria, convidantles *si en volen esser*; y constituirnos en societat, aont, sense categories ni diferencies de major y menor, treballar qui mes puga per una obra de tanta transcendencia.

II

Que es lo que volem fer

Aquest diccionari no ha d'esser just de la llengua parlada a Mallorca y parlada actualment, sino de la llengua qui amb lo nom de llemosina o catalana es coneguda y famosa dins el mon literari desde 'l sigle XII, y es une de les branques mes importants de la estensa, de la veneranda *llengua d'oc*, la qual floria a les totes ja en el sigle XI y reynava com cap altra d'Europa desde el Loire fins a l'Ebre, desde 'ls Alps fins a l'Atlàntich; era la llengua usual de casi tots els trovadors d'Occident, l'única llengua vulgar qui en aquelles saons ja tenia literatura, gramàtica y diccionaris. Donchs d'aquella branca esponerosa d'aqueix arbre excels qui abrigava baix de les seves rames maternals tant de pobles y nacions, d'ont brollaven tants de cants de *Fe, Patria y Amor*; d'aqueixa branca, qui se va estendre y arrelà, com arrelea les muntanyes, y flori y se carregà de fruyts de vida, com les mares qui tenen la bendició del Senyor, desde 'l comtat de Tolosa y la senyoria de Montpeller, seguint per les estenses y opulentes regions dels comtats de Rosselló, Cerdanya, Urgell, Besalú

y Barcelona, reynes de Mallorca, Valencia y Murcia, fins a les llunyanes y grandioses illes de Cerdenya y Sicilia y els comtats d'Atenes y Neopatria dins l'encantadora y veneranda Grecia; d'aquesta llengua gloriosa, qui abans del sigle XV ja havia tinguts escriptors tan snblims com el rey en Jaume lo conqueridor, el B. Ramón Lull, Fr. Eiximenis, S. Vicens Ferrer, en Bernat Metje, n'Ausies March, en Juanot Martorell; d'aquesta llengua qu'ha resistides dins France y Espanya les ferestes, rabioses y redoblades envestides del centralisme y uniforisme apoderats dels tronos d'Europa y opressors implacables dels pobles; y ha triunfat de la absorció y esveïment que pretenien demunt ella les anomenades *llengues oficials*; d'aquesta llengua del bresol y del derrer sospir, d'aquesta llengua del cor, d'aquesta llengua estimadíssima, amb totes les seves varietats del Rosselló, Catalunya, Balears y Valencia, ab totes les seves evolucions y creixenses del sigle XI ensà; de la gran llengua catalana entesa així, ha d'esser el diccionari que volem fer, qu'anam a comensar. Volem reunir, fins allà ont nos sia possible, el tresor merevellós; volem fer l'inventari, tot lo complet que sabrem, de la riquesa, de la opulencia imponderable, estupenda, que en paraules, frases, adagis, modismes y formes té escampada y espargida la nostra llengua dins els nombrosos monuments escrits dels seus fills del sigle XI ensà, guardats dins biblioteques y arxius: riquesa y opulencia qui brollen encara rabents, llampants, inestroncables, de la boca dels milenars de milenars de gent qui pobla Catalunya espanyola y Catalunya francesa, les Ulles Balears y l'antich regne de Valencia.

III

Manera de realisar el pensament

§. 1. Com han d'esser les cèdules

Lo primer de tot, l'únich sistema prenidor, l'única manera acceptablé de fer aquesta gran replega, aquest nombrós y casi interminable inventari de paraules, frases y formes en que ha de consistir el diccionari, es el sistema de *papeletas* o cèdules, axò es, replegar les paraules, frases y formes, posantles a un trosset de paper quadrangular de 105 milimetres de llarch y 74 d'ample, escrivint per llarch.

Cada paraula, accepció o forma ha d'anar escrita al bell mitx de la cédula, y, en retxa apart, el poble o regió aont es usada, y, si es treta d'un llibre o document inèdit, indicar amb tota exactitut el títol y edició del llibre o document y la pàgina. Si es una paraula o forma poch coneguda o un adagi que no sia prou clar per referirse a res estrany, poren pesarhi tot seguit una breu descripció o explicació; perque lo qu' es diu la definició, serà lo darrer que hem de formular, per motiu de que, fins que tenguem totes les accepcions, tots els sentits de la paraula, no porem definirla d'una manera completa. Això no vol dir que, si un vol proposar una definició o aduir observacions sobre aquella paraula o forma, que no puga ferho, y prou que le hi agrairrem. No cregueu que 'l tamany que donam per les cèdules sia massa petit: per la major part de les paraules n' hi haurà prou. Si per qualcuna que tenga molt qu' explicar, el paper no basta, poren aferrarnhi per un cap un altre d' igual, y, si no basten dos, aferrarnhi tres, fins que hi haja qu' escriure. Així estalviarem molt de paper y molt d' embalum, perque de cèdules d' aquestes n' hi haurà d' haver no mils, sino milenars de milenars.

Elles llavò s' han de classificar per paraules, de manera que, aplegades les de cada paraula, tenguem a punt el cabal que se necessita per fer l' article de cada una.

Per facilitar aquesta triadella, convé posar a-n el cornaló superior dret de cada cédula la lletra inicial de la paraula a-n-e que va dedicada la meteixa, y a-n el cornaló inferior de la meteixa banda han de posar el número que cada col·laborador tenga a la llista de col·laboradors, número que oportunament li donarán, a fi de que a tota hora poguem sebre qualsevol cédula qui l' ha presentada, y quantes n' ha presentades cada un: indicació que constará, si Deu ho vol, en el meteix diccionari, a la llista de col·laboradors que hi haurá devant de tot.

Plenes les cèdules, els col·laboradors les anirán entregant a qualsevol dels secretaris que hi ha nomenats o a l' autor de la present, quant y com los vendrá millor, y aquests les ordenarán y distribuiran a-n els col·laboradors qu' hajen de fer la feyna principal, això es, els articles de les paraules en qu' ha de consistir el Diccionari.

Tal volta convendria no entregar les cèdules

fins y tant que 'l col·laborador crega tenir ja totes les d' una paraula o secció o llibre, a fi de poderles consultar y sebre les que té, per no repetirles, y les que no té, per enllestirles y completar la cosa. Amb això convé deixar a-n els col·laboradors amplíssima llibertat.

§. 2. Les seccions: secció de monuments escrits

Per fer la feyna amb orde y no repetirla de badades, hem pensat de compartirnos en seccions, senyalant a cada una un ram especial, això es comanantli les cerques de totes les paraules, frases y modismes referents a-n aquell ram.

Ocorren tot d' una dos grans camps aont mourese y treballar aquestes seccions: 1.er els monuments escrits en tots els sigles de la llengua; 2.^{on} la llengua vivent en la boca dels pobles qui la parlen.

Els monuments escrits en tots els sigles que la llengua conta d' existència: aquest es el camp mes pla; però ¡vaja si ho es ample y llarch! La vista s' hi pert.

Els qui hi vullen treballar, s' encarregarán d' un llibre qualsevol, pertanyent a la llengua, o, si aquest es molt gros, o el col·laborador no té gayre coratje, d' una part de dit llibre, així com cadascú s' estim mes. La Societat s' encarrega de proporcionar llibres a-n els col·laboradors que no 'n tenguen; y essent tants com son els llibres escrits en catalá, per estalviar temps, y, sobre tot, diners, que may basten per la mitat de les coses qu' un voldria, suplicam a tots els amichs qui tenguen llibres en la nostra llengua y no estiguen per col·laborar en el diccionari, que fassen el favor per amor de Deu de posarlos a la nostra disposició, per que qualcú les puga aprofitar, fent les cèdules de totes ses paraules.

Els col·laboradors d' aquesta secció poren simplificar molt la seva feyna, no posant a cada cédula el títol del llibre, sino just la pàgina entre dos guionets dexant lloch devant per dit títol, pero en tal cas no han de mesclar aqueixes cèdules amb altres, sino guardarles dins sobres y escriure demunt aquests: *Cèdules de tal llibre*. Y llavò els secretaris ja posarán a cada una el títol del llibre amb abreviatura per guanyar espay, ja que totes les referencies han d'anar dins el cos del Diccionari, a fi de que puguen sebre cada paraula d' ont es sortida, y els qui s' assemblen a Sant Tomàs, ho puguen tocar amb ses mans.

Si el llibre de que un s' encarrega es una col·lecció de documents de diferents èpoques, convedrà, darrera l' indicació de la pàgina, posarhi l' any a-n-e que perteneix tal document.

Peró ¿quines paraules de tals llibres han de posar a les cèdules y quines han de dexar?

A-n el nostre entendre, dels verbs bastará posar l' infinitiu, el participi de present y de passat y el gerundi. Les altres formes de flexió o conjugació les poren ometre, mentres sien usades actualment; ara, si son anticuades, convé posarles tal com están, perque 'ls llechs en la matèrie les puguen aprendre.

En quant a les demés paraules som de parer de posarleshi totes; amb lo ben entés que, haventhi tantes de repetides, posades una vegada, ja n' hi ha prou. Ara si un no está cert de si una paraula ja l' ha posada, y li ha de costar gayre aclarirho, val mes que la pos de bell nou, perque al temps d' anar a veure si la té o no, podrà fer, no sols la cèdula de dita paraula, sino la de trenta o corante paraules mes; y el mal que pot venir de posar una paraula tres o quatre o cinch vegades, no mes será la mica de paper perdut, que no paga parlarne.

Per que les cèdules presentin les paraules no rònegues, no mortès, sino vives, y amb tot el seu relleu y fent veure tot son valor, s' es mester posar a continuació de la paraula la frase del llibre aont figur, sempre que se tracte de paraules o accepcions que no sien massa conegudes, perque n' hi ha moltes que un no necessita veure la frase aont se troben, per sebre qu' es que signifiquen: v. gr. *home, dona, casa, terra, cami*. Ara si tals paraules, además de l' accepció literal, en tenen d' altres analògiques o traslaticies, no tan usuals, convé posar la frase aont tals accepcions figuren. No porem donar regles mes precises sobre això: ja ho suplirà amb ventatje la discreció dels col·laboradors. Sols advertirem que en cas de dupte si han de transcriure la frase, val mes trascriurela, perque, com mes frases les cèdules contenguen, mes llum y orientació tindrán els col·laboradors que amb elles hajen de fer els articles de les paraules, y per consegüent mes bo resultarà 'l Diccionari. Això de trascriure les frases troben que té una importancia radical els competentíssims filòlechs catalans: lo Dr. Jusep Balari y Jovany, D. Pompeu Fabra, lo Bisbe de Vich Dr. Torres y Bajés,

lo Dr. Antoni Rubió y Lluch, Mossen Jacinto Verdaguer, y moltes altres persones enteses que hem consultades, de Mallorca, Catalunya, Roselló y Valencia.

Segons nos adverteix oportunament el degà dels escriptors mallorquins y gloria venerable de Mallorca, D. Pere d' Alcántara Penya a una carta que sobre això 'ns ha escrita, hi ha que aprofitar el cabal que 'ns oferexen el diccionaris publicats fins aquí, que sien qualque cosa mes que la repetició servil, indigna, de diccionaris anteriors. En aquest ram hi ha molt qu' espigolar. Se fa precís que una partida de col·laboradors emprenghen la tasca de posar a cèdules totes les paraules que aquests diccionaris duen, juntament ab ses definicions que los posen; y quant aquestes paraules tenguen diferents accepcions, formes o modismes, dedicar a cada una una cèdula.

Aquest es el cami mes segur per aplegar tot el tresor de la llengua escrita, qui es la part mes abundosa, mes selecte, mes estimable de l' idioma, y llavò que inclou la part de llenguatje científich que tenim y que no mes se troba a-n els llibres, tota vegada que fa mes de dos sigles que les ciències no parlen català, sino llatí o castellà, o una altre de les ditxoses *llengües oficials*, y el llenguatje tècnich per tal motiu es completament foraster, fins a l' estrem d' haverhi *pobres d' esperit*, no dels que Cristo anomená beneventurats, que se figuren que 'l català no serveix per les ciències per falta de nomenclatura tècnica, com si el català no fos estat, com fa notar el gran Menendez Pelayo, la primera llengua moderna en que parlá la filosofia, la ciencia, per boca sobre tot del B. Ramón Lull.

Precisament perque les ciències, sobre tot les naturals, se son fetes tan envant del B. Ramón ensà, y han compostes y adoptades una mala fi de paraules, prenint els elements del llatí y del grec, tresor comú de les llengües neollatines, y del qual té dret el català de proveirse com qualsevol altra, ja que se tracta de l' heretat paterna, y fins al present no ha merescut que 'l declarassen bort, això es, desheretat, y, si qualcú ha pretengut o pretén declararlehi, es sense cap dret y contra tota justicia; precisament per tots aquells motius, no sols s' es mester replegar dels llibres la part riquíssima de llenguatje científich

que tenim, sino que hem de aumentar aquest tresor, adaptant a la nostra llengua els mots tècnichs de les diferents ciències y arts que desgraciadament no tenim, seguint les petjades dels sabis que en les altres llengües neollatines han fet lo meteix, axò es, prenent els elements grechs o llatins d'aqueys mots y donantlos una desinençia acomodada al geni de la nostra llengua.

Naturalment que aquesta tasca l'hauràn d'emprendre 'ls mes lletraferits, els qui sapien una mica les tresques dius la filologia y la historia de la llengua. Creym que no n'hem de passar fretura de gent així, que en tendrem abastament, si Deu ho vol.

Per restablir el llenguatge científich català, servirán una cosa de no dir les obres del B. Ramón, tota vegada qu'ell n'escrigué tantes y tantes en la nostra llengua, de teologia, de filosofia, de ciències natura's. També servirán molt les obres de Mestre Arnau de Vilanova, de Fray Eiximenis, els llibres ascètics, els de medicina, que n'hi ha prou, els sermonaris, els allegats de missers, les colleccions legislatives o recopilacions de costums o usos de diferents ciutats y viles, els reglaments, constitucions y ordinations de collegis, gremis, corporacions civils y eglésiàstiques, els Catecismes, Rituals y Consuetes de les diferents diòcesis y iglesies de Catalunya, Balears, Valencia y Rosselló, els protocols dels antics notaris, y d'una manera especial els inventaris que troben units a diferents escriptures, que son una mina riquíssima per la lexicografia. Ab una paraula, les biblioteques y arxius ben escorcollats ens retornarán una part molt grossa del llenguatge científich, que per una partida de causes llementables les derrereres generacions deixaren en mal hora arreconar.

Els amichs de papers vells ja poren veure si ens ne repleguen una bona partida d'aqueys que hem indicats com a mines del llenguatge científich o erudit, y si les nos dexen, per aprofitarlos per l'obra magna del Diccionari.

§. 3. Mostra de les cèdules de la secció de monuments escrits

Per fer mes tangible tot lo qu'hem dit sobre la manera d'enllestir les cèdules d'aquesta secció, presentarem un parell de mostres.

Suposem els quatre casos que pot haverhi: 1.er un col·laborador encarregat d'un llibre, y que aquest sia el tom III del famós y admirable *Tirant lo Blanch*; 2.^{on} un altre encarregat d'una collecció de documents de diverses èpoques, y que aquesta sia el tom VII del *Bolletí de la Arqueològica Luliana*; 3.er un altre encarregat d'una part de un diccionari, qualsevol dels qui hi ha, v. gr. un tros corresponent a la lletra D del diccionari del P. Figuera; y 4.^{art} un altre que li venga be fer cèdules d'aquí y de allà, sense encarregar-se de cap llibre.

Per els tres casos primers copiem tres trossets, y llavó hi farem les cèdules.

«Complides les festes e los embaxadors partits, lo Emperador sollicitiva sos consells souint sobre la guerra. . . .»

Tirant lo Blanch, T. III, cap. CXCIII.

«Molt honorable monsenyer: ans de mes aproscir me coman en gracia e merce vostra. . . .»

Bolletí de l'Arqueologica, T. VII, p. 2.

«Da. segona persona singular de imperatiu de dar. *Da*.

DABLE. adj. Lo qui se pòt fer. *Dable*.

DACTILICH, ca. adj. Pertañent al peu del vers dactilo. *Dactilico, ca*.

DACTILO. m. Cert peu de vers. *Dactilo*.

DACTILOGIA, f. Àrt de parlar ab sos dits. *Dactilogia. . . etc.*

Fassem ara les cèdules d'aquests tres trossos, numerantles per llavó posarhi les notes que hi calrán:

E.

Festes.

—1.—

89

C.

Complides: *complides* les festes.

—1.—

Participi de passat de complir: sinónim d' acabar.

Nota que diu *complides* y no *cumplides*.

89

E.

E.

—1.—

Conjunció copulativa.

89

L.

Les: les festes.

—1.—

Article, plural.

89

P.

Partits: complides les festes e los embaxaders partits.

—1.—

Participi de passat de partir (anarsen).

89

5

L.

Los: los embaxaders.

—1.—

Article, plural.

89

L.

Lo: lo Emperador.

—1.—

Article, singular.

89

6

E.

Embaxaders.

—1.—

89

S.

Sos: solicitava sos concells.

—1.—

Pronom possessiu.

89

C.

Consells.

—1.—

89

E.

Emperador.

—1.—

89

S.

Solicitava.

—1.—

89

L.

La: la guerra

—I.—

Article, singular.

89

13

S.

Souint: sollicitava sos concells souint.

—I.—

Adverbi modal.

89

G.

Guerra.

—I.—

89

14

S.

Sobre: sollicitava sos concells sobre la guerra.

—I.—

Preposició.

89

M.

Monsenyer:

2.—Doc. 1478.

Forma antiga de monsenyor, sortida no de l'ablatiu llatí, sino del nominatiu: Usada encara a Ivissa, y per Gandesa, Batea, Calaceyt y altres punts de per allà.

89

M.

Molt: Molt honorable Monsenyer, ans de mes aprobeir.

—2.—Doc. 1478.

89

A.

Ans: ans de mes aprobeir.

—2.—Doc. 1478.

Adverbi de temps.

89

H.

Honorable: Molt *honorable* monsenyer, ans de mes aprobeir, me comán en gracia... vostra...

—2.—Doc. 1478.

89

A.

Aproseir.

—2.—Doc. 1478.

Forma antiga de procedir. Hi ha la perdua, molt frequent, de la *d* entre vocals y el prefix *a* aficat fora de lloch a la paraula.

89

21

D.

De: ans de mes aprobeir.

—2.—Doc. 1478.

Preposició.

89

M.

Me: me coman en gracia e merce vostra.

—2.—Doc. 1478.

Pronom personal.

89

22

M.

Mes: ans de *mes* aprobeir.

—2.—Doc. 1478.

Adverbi de comparació.

89

G.

Gracia: ans de mes aprobeir, me comán en gracia e mercé vostra.

—2.—Doc. 1478.

89

C.

Comán: me *comán* en gracia vostra.

—2.—Doc. 1478.

89

E.

E: en gracia e mercé.

—2.—Doc. 1478.

Conjunció copulativa.

89

E.

En: me coman en gracia... vostra.

—2.—Doc. 1478.

Preposició.

89

D.

Dà: segona persona singular de imperatiu de dar.

—157.—

Va errat el P. Figuera. *Dar* pren de *donar* la 2.ª y la 3.ª persona singular de imperatiu (dona, don). *Dà* es tercera persona sing. de pretèrit perfet simple.

89

M.

Mercé: ans de mes aprobeir me comàn en gracia e mercé vostra.

—2.—Doc. 1478.

89

D.

Dable: adj. lo que se pot fer.

—157.—

89.

V.

Vostra: en gracia. . . vostra.

—2.—Doc. 1478.

Pronom possessiu.

89

D.

Dactilogia: f. Art de parlar ab sos dits.

—157.—

89

R.

Realmes: per regnar | en tots los *realmes*.

J. Verdaguer, Bethlem, p. 53.

89

D.

Dactífich, ca: adj. pertaïent al peu dàctilo.

—157.—

89

D.

Dactilo: m. Cert peu de vers.

—157.—

La terminació d' aquesta paraula no és catalana. Toca dir: *dàctil*.

89

J.

Jovent: ¡Ay, ay la vida!, ¡ la vida del *jovent*.

P. Orlandis, Poesies, p. 49.

Sinónim de *joves*, *gent jove*.

89

A.

Adoral: aucells de la gloria ¡ volèm a *adorat*.

J. Verdaguer, Bethlem, p. 47.

Contracció de *aderarte*, suprimint la r y invertint l' article, cosa frequentíssima.

89

A.

Arribar: voldria *arribar y moldre*.

M. Aguiló, Récorts de juvenesa, p. 40.

Modisme que significa arribar tot d' una a lo que un voldria.

89

M.

Molsuda: dormir en la *molsuda* arena.

P. Orlandis, Poesies, p. 56.

89

C.

Cativat: cativat pe 'l recort sant | de la Verge mallorquina.

M. Costa, Poesies, p. 26.

89

C.

Cuyta: ta amable *cuyta* de obrir.

M. Aguiló, Recorts de juvenesa, p. 47.

Sinònim de frissansa.

89

M.

Mantell: mantell inmens que rossega.

M. Costa, Poesies, p. 33.

89

A.

Albada: l' albada | ab s' estel de clara llum.

M. Aguiló, Recorts de juvenesa, p. 71.

89

Les 35 cèdules primeres ja hem dit d'ont son preses, y, per lo que hem indicat mes amunt, no mes duen la pàgina y no el titol del llibre ni 'l nom de l' autor. Les nou derrerres duen nom d' autor y del llibre perque son per mostra dels qui no s' encarreguen d' una obra determinada, sino que fassen cèdules d' assí y d' allà.

La cifra 89 que duen totes en el cornaló endret inferior, es el que tench a la llista de çolaboradors, per lo que he dit que 'l col·laborador ha de posar en dit lloch el seu número de llista.

A-n el n. 1 hem posada la anotació de que *complides* es lo meteix que *acabades*, perque no es gayre frequent tal significansa de *complir*.

A-n el n. 7 hem fet notar que *partits* no es sinónim de *dividits*, sino d' *anats*.

A-n el n. 13 no mes hem transcrit l' adverbí amb lo verb, perque es amb lo verb que va per graduar y afectar la significansa del meteix.

Desde el n. 17 fins el 30, darrera l' indicació de la pàgina hem posada la cifra 1478, que correspón a l' any que fou escrit el document d' on prenim la cèdula. Ho hem fet així perque no se tracta d' un llibre, sino d' una col·lecció de documents de diverses èpoques, y si no posàssem l' any de cada un, vendria una confusió, que no pot venir tractantse d' un llibre d' una època determinada.

A-n el n. 31 hem posada aquella correcció a-n el P. Figuera per cridar l' atenció del qui haja d' aprofitar les cèdules de *dar*, per ferne l' article.

Convé que els qui están encarregats de fer les d' un dels diccionaris o d' una part dels me-teys, si hi troben errades, les fassen notar, y que hi posen les advertencies que creguen del cas.

§. 4. Seccions del llenguatge vivent

Aquí sí que n' hi ha de camp per córrer.

La secció del llenguatge vivent es importantíssima, capital. Molts se figuren que la nostra llengua es una llengua morta. Concedeixen que altre temps, be, seria tot lo que vullam; pero, lo que es diu ara, es morta y ben morta. Aquests tals fan llástima y rialles en el meteix temps, perque demostren una ineptitut absoluta en materia de pendre 'l pols a una llengua, y que no han estudiada poch ni molt la nostra ni se son fixats gens en l' estat aont se troba tant a Catalunya, com a Mallorca, Valencia y el Rosselló. Estudiada de prop la llengua parlada actualment en aquestes regions, a pesar de mes de dos sigles de desolació literaria, a pesar de tant de temps

d' haver estat abandonada a si meteixa, sense casi gens de conreu artístich, considerada inepta e indigne de servir de vehicle, de vesta, a les altes especulacions y concepcions capdals de l' esperit, a pesar de tot això y de la guerra verinosa y encarnissada que li ha feta el centralisme cesarista espanyol y el francès, pitjor y mes radical encara que l' espanyol; a pesar de totes aquestes coses, tan polent campava la nostra llengua, rels tan fòndes havia posades dins el seu antich reyalme, tan valenta es, de tan bon prou, tan brinosa, tan estrenua, tan indomable,—que ha resistit admirabilíssimament, ha surat demunt tot, no l' han poguda capxafar ni arronsar ni malferir! Cops blaus té, y qualque trau, y escarrinxades, y peladures, y qualque os fora del lloch, y qualque membre mitx baldat o afollat; perque ¡sabeu de quina manera l' han fiblada y botsinetjada. No; com no l' han retuda, com no l' han arronsada, com no l' han morta, ja no la retrán, ja no la arronsarán, ja no la matarán. La seva vida, per tort que venga a-n els seus contraris, está assegurada y ben assegurada; el camp es seu; la victoria es seva.

Si; tot el mal, tots els cops, totes les ferides que li han fetes, desapareixerán, se posará bona de tot, xalesta y sana com un gra d' ay, si, com a bons fills, li tenim l' esment que li devem, si nos ne cuydam segons ella s' ho mereix, si li aplicam els remeys que pertoqueu, que tots están en la nostra ma.

¿Quin ha d' esser aquest esment, aquesta cura, aquests remeys? Estimarla ab tot lo nostre cor, y estudiarla ab tota la nostra ànima, y tornarli lo que es seu; no afrontar-la anant a manllevar a ca 'l veynat o a lo mes amunt del carrer allò meteix qu' ella té dins la seva caixa, dins la seva botiga, bo y rebedor y a disposició de tots el seus fills. Lo que importa es fernesne càrrech de bon de veres, y no estar empegats de servirnosne. No es cap mala mare que no's hájem d' avergonyir de res seu, antes mes nos honra y exalta.

Si; ben estudiat el llenguatge vivent a Catalunya, a-n el Rosselló, a Mallorca, a Valencia, ben cercats tots els recons de l' antiga nacionalitat catalana, encara resulta l' idioma riquíssim y no impossible de restablir son primitiu imperi, pompa y esplendor. La qüestió es cercar, rastretjar, enforinyar per tot, no deixar cap reconet, aficar el nas per ont se vulla, a fi de replegar, de remassar tot lo que hi haja, y llavò fer la triadella.

Aquesta font del llenguatge vivent, això es,

com diu D. Pere d' A. Penya en la carta referida, «la paraula qui se diu y no queda consignada a cap llibre», «aquesta font pot proporcionar gran nombre de paraules poch conegudes perque devegades o sovint sols les empen certa classe de persones».

El degà dels escriptors mallorquins troba molt avenguda l' idea que proposarem y proposam, de dividir la gran feynada del Diccionari en seccions per professions, arts y oficis, de manera que 'ls col·laboradors trien la secció o seccions que mes los agradin, y els apuntats a cada secció que cerquin, que repleguin totes les paraules, adagis y modismes propis d' aquella professió, art o ofici; perque, com totes les paraules y modismes de la nostra llengua, y de totes les altres llengües, estan inclosos y pertencixen a una professió o ofici determinat, aquesta es la manera de compartirnos la feyna y no repetirla bajaranament; aquesta es la manera de trobar tots els recons de l' idioma, d' escloveyarlo, d' endardellar tot el seu cabal. Així seràn ben clares les paraules y modismes que escaparán a-n aquestes seccions.

Elles han d' esser tantes, naturalment, com les professions, arts y oficis, y un meteix col·laborador podrà pertenéixer a diferents.

Lo primer de tot hi ha que fer la llista de dites professions y oficis; y ha d' esser molt per menut y ben espinzellada, a fi de que sia mes bo de fer trobar totes les paraules referents a tal secció, sense fer llobades ni coes, ni deixar res per vert, tota vegada que en la replega no hi ha que refuar ni rebrotzar res: tota herba ha de fer feix; ho hem de prendre tot a benefici d' inventari. Darrera ja vendrán els qui triarán, els qui netetjaràn; y a una banda quedarà la palla, y la polsegada, y els baleys, y les grianses, y a l' altra part el bon gra, net y porgat, a disposició de tots els fills de la Patria que 'n vullen fer pa saludable y saborós per nodrir el cos y sedollar l' esperit.

§. 5. Llista de les seccions del llenguatge vivent

Aquesta llista no es obra exclusivament nostra: son una partida que nos han ajudat a engarbullarla. Hi tenen part tots els amichs que assistiren a les tres o quatre reunions que dins el Maig de 1900 tenguérem a la biblioteca del palau episcopal.

Les seccions del Dret Internacional, Politich, Administratiu, Penal, Civil, Mercantil, Processal y Poder Judicial son fetes dels advocats D. An-

toni Frates, D. Miquel Rosselló y Alemany y D. Estanislau de K. Aguiló, Arxiuer del Regne; les seccions referents a la Milicia y Marina de guerra son obra de D. Jaume Lluís Garau, Comissari de Guerra de les Balears; en les de Comers y Marina Mercant m' han aydat ferm don Jacinto Nadal y D. Felix Escalles; les de Fisica, Química, Historia Natural y Agricultura son ordenades dels naturalistes D. Jusep Monlau y D. Pere J. Gili, President y Secretari respectivament de la Cambra Agrícola de les Balears; les d' Enginyeria son de D. Eusebi Estada, Enginyer *en cap* d' Obres públiques de la Provincia; les d' Enginyeria de Mines son de D. Eugeni Molina, Enginyer *en cap* d' aquest ram a les Balears; les d' Enginyeria de Boschis y Garriges son de lo Excm. Sr. D. Rafel Alvarez Sereix, enginyer *en cap* d' aquest ram a la provincia d' Avila; les de Medicina y Cirugia son del Llicenciat ab aquestes Facultats D. Rafel Ribes; les de Veterinaria son del metje y menescal D. Antoni Bosch; les de Farmacia, del potecari D. Juan Valenzuela, President del Col·legi Farmacèutich de Balears; les de Arquitectura, Pintura y Escultura amb les seves ramificacions son de l' Arquitecte Diocesà y Provincial D. Juan Guasp, del Mestre Major de Fortificacions D. Pere d' A. Penya y del Mestre d' Obres D. Bartomeu Ferrà; y les de Música, dels critichs musicals D. Antoni Noguera y D. Miquel Binimelis.

No presentam aquesta llista com a definitiva, ni pretenim que sia irreformable, ni inmillorable. Creym que té buyts, omissions y deficiencias, la part que no es obra d' aquells amichs meritissims qu' hem anomenats. La presentam per que nos indiquen, aqueys buyts, omissions y deficiencias, y nos fassen totes les observacions y advertencies necessaries per redressarla y completarla.

Aquesta llista no pretén esser una taula sinòptica, rigurosament ordenada, de totes les ciencias y coneixements humans, y arts y oficis de la vida. No pretén esser mes que lo qu' hem volgut que fos: una taula, orderada ab una mica de llògica, de les ciencias, professions lliberals y oficis mecànichs, que present les diferents seccions numerades en que s' ha de dividir la gran feynada de replegar les paraules, termes, adagis y modismes del llenguatge vivent català, a fi de que totes les persones que vullen col·laborar, que vullen prendre part amb una tasca tan llarga y tan

vasta, puguen veure les seccions que hi ha y proposar les que hi falten, y escullir aquelles, aont vullen fer feyna.

Com hi ha tantes professions y oficis que versen sobre unes meteixes coses y les ciencies y arts s'ocupen molta vegada dels meteys punts, si be baix de diferents aspectes, per aixó hi haurá seccions a-n aquesta llista que coincidirán, lo qual farem notar oportunament a fi de que els colaboradors de les tals ho tenguen entés y se puguen repartir la feyna, considerantse com d' una sola secció.

Vetaquí, donchs, la llista:

SECCIONS

Teologia

- 1.—TEOLOGIA GENERAL: Divina Revelació en l' Antich y Nou Testament: arguments de la meteixa.
- 2.—Llocs Teològichs o Fonts de la Revelació.
- 3.—TEOLOGIA ESPECIAL: Existencia de Deu y la seva Essencia; Atributs divins. (Vid. Secc. 23).
- 4.—Unidat y Trinidad de Deu.
- 5.—Deu Creador del mon, àngels y homo. Elevació d' àngels y homo a l' orde sobrenatural y cayguda d' uns y altre.
- 6.—Cristo, ver Deu y ver homo; Cristo Salvador.
- 7.—Maria Santíssima: la seva dignitat, privilegis, advocació. Veneració, advocació e intercessió dels Sants.
- 8.—Gracia de Cristo; Gracia actual; Gracia habitual; Mèrit; Virtuts infuses.
- 9.—Novíssims; La comunió dels Sants.
- 10.—TEOLOGIA MÍSTICA-ASCÈTICA. Prencions; Perfecció espiritual: naturalesa, noció, qualidats y bens de la Perfecció.
- 11.—Vies de perfecció: Via Purgativa: generalitats; pràctica: defectes a purgar y passions a dominar; purgació dels sentits exteriors y dels interiors; oració y mortificació.
- 12.—Via Illuminativa: generalitats y obres de la meteixa (virtuts teològals; virtuts cardinals).
- 13.—Via Unitiva: generalitats; obres de la meteixa.
- 14.—TEOLOGIA MORAL: Actes humans: conciencia, Lley, pecats, virtuts, preceptes.
- 15.—Justicia y Dret: restitució.
- 16.—HERMENEUTICA SAGRADA; Sagrada Es-

criptura: Autoritat, Inspiració, Autors. Canon y Llibres apòcrifs. Edició de la Sagrada Escripura: Text primitiu, Versions, impressió.

17.—Interpretació de la Sagrada Escripura: sentits; regles; concordanses; figures; símbols. Arqueologia y Cronologia Sagrades.

18.—Llibres Legals, Històrichs y Sapiencials del Antich Testament; Profetes Majors y Menors. Llibres del Nou Testament.

Filosofia

- 19.—Llogica: Dialèctica y Critica.
- 20.—Ontologia.
- 21.—Cosmologia. (Vid. Secc. 279).
- 22.—Psicologia: Antropologia.
- 23.—Teodicea. (Vid. Secc. 3).
- 24.—Etica y Dret Natural.

Dret Canònich

- 25.—Principis. Fonts del Dret Canònich; colleccions canòniques.
- 26.—Persones de la Iglesia: Constitució de la meteixa: Jerarquia d' Orde y de Jurisdicció: graus y actes de cada una.
- 27.—Ordes Relligioses; congregacions; germandats y confraries; associacions piadoses: organisme y vida de les meteixes.
- 28.—Coses eglesiàstiques: Sagraments; sagramentals; ceremonies y funcions sagrades (Liturgia).—Sufragis y obres pies.
- 29.—Relíquies dels Sants.
- 30.—Festes, dijunis, penitencies.
- 31.—Edificis destinats a la Sagrada Liturgia y ses dependencies. (Vid. Secc. 408 y 409).
- 32.—Vasos sagrats, custodies, ostensoris; adrés d' altar. Mobiliari; robes y ornaments de iglesia.
- 33.—Enterraments y ses diferents classes y tot lo referent a-n aquest ram.
- 34.—Hospicis y hospitals y tot lo referent a-n aquest ram. (Vid. Secc. 418 y 419).
- 35.—Edificis destinats a l' ensenyansa eglesiàstica. Seminaris: organisació y règimen. (Vid. Secc. 54 y 421).
- 36.—Bens temporals: oblacions, obvencions, deumes y primicies.
- 37.—Beneficis, capellanies y demás fundacions piadoses: diferents classes y coses pertanyents a les meteixes.

38.—Penes: penitències y censures.

39.—Delictes: contra Deu, contra les coses espirituals, contra les temporals y contra el próisme.

Dret Civil

40.—Dret: Idees generals: *Dret Internacional* o de gentes: públich y privat. Doctrina: tractats de pau y d' amiatat, d' aliansa, d' estradicció, de relacions civils, de propietat literaria, de comers.

41.—*Dret Politich* o Constitucional: Dret fonamental; Poder Moderador: Monarquia (Lley de suceció, Casa Real, Prínceps, Infants); Oligarquia; Democracia, República; Realesa y Soberanies mitjevals.

42.—Constitució: Poder Legislatiu: Senat, Congrés. Antigues Corts. (Vid. Secc. 413).

43.—*Dret Orgànic*: Lley Provincial: Governadors; organismes d' administració; Sanitat Provincial; Orde públich; subdelegacions. Lley Municipal: Batles; Municipis; organismes; Sanitat local. Organismes antichs que 'ls Provincials y Municipals d' ara substituiren. (Vid. Secc. 413, 325, 345, 419 y 420).

44.—*Dret administratiu*: Governació: Antichs Concells d' Estat. Ministres. Lleys de Policia y Sanitat antigues y modernes. (Vid. Secc. 413, 325, 345, 419 y 420).

45.—Administració: Hisenda general, provincial y municipal: organismes de la Hisenda pública; antich Fisch Real; Real Patrimoni.

46.—Aduanes.

47.—Contribucions, talles, gavelles: repartiment y cobransa de les meteixes.

48.—Estadística: cadastres; empadronaments; noms propis y llinatjes; noms de ciutats, viles, llogarets y possessions (masies.)

49.—Sistemes monetaris: Seques; fabricació de moneda.

50.—Sistemes de pesos, mides y mesures.

51.—Lleys d' aygues: antigues y modernes: siquiers, batles d' aygua, sindicats.

52.—Reglaments de camins, ferrocarrils, telegrafs y telefons; Comunicacions y Correus. (Vid. Secc. 140 y 294).

53.—Lleys de mines. (Vid. Secc. 301 y 302).

54.—Lleys d' Instrucció pública: Institucions antigues y modernes: Estudis Generals; Universitats; Col·legis; Escoles especials; Instituts de 2.ª Ensenyansa; Instrucció primaria; Exàmens;

Títols acadèmichs; Ateneus y Academies de Literatura y Belles Arts. (Vid. Secc. 35 y 421).

55.—*Governació*: Jurisdicció Militar: Lleys constitutives dels exèrcits; organismes militars y funcions propies de cada un; unitats orgàniques y administratives; categories; cartilles d' uniformitat; condecoracions; Ordenances; Reglaments; Academies Militars; Divisió territorial; forses irregulars.

56.—Industries Militars: material de guerra; fàbriques de productes militars; material d' Artilleria, d' Enginyers, d' Administració militar, de Sanitat.

57.—Tàctica y estrategia.

58.—Còdich militar; concells de guerra; establiments penals; procediments.

59.—Art Militar antich: Jerarquies; privilegis; ordenances.

60.—Ordes Militars antigues: la seva constitució y organismes.

61.—Art Militar antich: vestuari; guarniments.

62.—Art Militar antich: armes ofensives y defensives, de combat y de siti: armadures.

63.—Exercicis y festes militars.

64.—*Marina de Guerra* antiga y moderna: noms de les naus. La seva construcció. (Vid. Secc. 89 y 425).

65.—Armeig militar de les naus.

66.—Personal y divises de la Marina de guerra: organismes.

67.—*Dret Penal*: antich y modern. Regles generals; delictes, faltes y penes; indults y amnisties.

68.—Establiments de correcció; execucions; ministres y instruments de tortura. (Vid. Secc. 422).

69.—*Dret Civil*: Lleys: sos efectes y regles per la seva aplicació.

70.—Persones.

71.—Bens; propietat y les seves modificacions.

72.—Diferents maneres d' adquirir la propietat.

73.—Obligacions y contractes.

74.—Lleys hipotecaries; capbrevacions.

75.—Lleys del Notariat.

76.—*Dret Mercantil*. Còdichs de comers.

77.—Registre mercantil; llibres y contabilitat del comers.

78.—Disposicions generals sobre contractes de comers.

79.—Llocs y cases de contractació mercantil. (Vid. Secc. 420).

80.—Agents mediadors del comerç y les seves obligacions.

81.—Lleys de Bossa: operacions bursatils.

82.—Companyies mercantils.

83.—Banchs y cases de canvi.

84.—Contractes especials del comerç.

85.—Botiguers y tenders: cases de comerç: amos; dependents; comissionistes.

86.—Marxandos y venedors a la menuda. Plassers y plasseres.

87.—Esposicions: universals; particulars; especials y tot lo referent a-n aquest ram.

88.—Comers marítim: naus: antigues y modernes; els seus noms.

89.—Naus: la seva construcció y reparacions: mestres y treballadors que hi prenen part. Dressanes. (Vid. Secc. 64 y 425).

90.—Naus: armeig y personal.

91.—Naus: maniobres; lastres.

92.—Naus: direcció dels vents; estat del cel y de la mar.

93.—Persones qui intervenen en el comerç marítim.

94.—Contractes especials del comerç marítim: nòlits.

95.—Soscayres, perjurs y accidents del comerç marítim; justificació y liquidació de les averies.

96.—Reglament de Marina.

97.—Inscripció marítima.

98.—Hipoteca naval.

99.—Suspensió de pagaments: bancarotes y abatiments (quebres)

100.—Prescripcions.

101.—Poder Judicial: fors comuns y especials.

102.—Orde Judicial y Fiscal, antic y modern: Tribunals Supremes; Audiencies Territorials y Provincials; Jutjats de 1.ª Instancia y Municipals; auxiliars y ministres dels Tribunals. (Vid. Secc. 414).

103.—Advocats y procuradors.

104.—Dret Processal: civil y criminal.

Lletres

105.—Filologia; Gramàtica; Lèxica.

106.—Preceptiva literaria: producció literaria; prosa y vers.

107.—Teatre: personal y material; representacions.

108.—Periòdichs y Revistes.

109.—Historia; Cròniques; Cronologia.

110.—Paleografia; Arqueologia; Numismàtica; Diplomàtica.

111.—Arxiuers y Bibliotecaris.

Matemàtiques

112.—Aritmètica.

113.—Algebra.

114.—Geometria.

115.—Trigonometria.

116.—Càlculs.

Física

117.—Materia: propietats generals; forces.

118.—Atracció universal; gravitat; densitat.

119.—Pèndul, balansa: propietats particulars.

120.—Hidroestàtica: equilibri y pressions dels líquids.

121.—Pesos específichs: areòmetres.

122.—Hidrodinàmica: capilaritat; endòsmosis.

123.—Gasos: baròmetre; areòstats; para-caygudes; màquina pneumàtica; sifons; bombes.

124.—Acústica: sons, ecos; teoria física de la música.

125.—Calòrich: termòmetres; piròmetres; manantials o fonts de calor; Calorimetria; dilatació; canvis d' estat.

126.—Higrometria.

127.—Conductibilitat; irradiació.

128.—Màquines de vapor: diferents aplicacions.

129.—Ferrocarriils. (Vid. Secc. 294).

130.—Calefacció: xemenees; foganyes, estufes; calorífers.

131.—Òptica: Llum; reflectiment; refracció; miralls.

132.—Espectre solar; instruments d' òptica: ulleres; microscopis; telescopis; fotografia; cinematografia.

133.—Visió: estereòscop: miopia; presbícia, etc.

134.—Magnetisme: imans; brúxoles.

135.—Electricitat: electricació; electròscop.

136.—Màquina elèctrica; efectes elèctrichs; pila elèctrica.

137.—Galvanoplastia.

138.—Electro magnetisme.

139.—Èlectrodinàmica; solenoyts.

140.—Telegrafs elèctrichs; ferrocarrils y tranvies elèctrichs; telefonia. (Vid. Secc. 52, 294 y 295).

141.—Fenòmens d' inducció: corrents termoelèctriques; diamagnetisme.

142.—Electroquímica: fonografia.

143.—Electricitat animal.

Química

144.—Alquimistes; transmutació dels metalls.

145.—Aigua y els seus components; aigües minerals; destilació.

146.—Anàlisis; síntesis; àtoms; mescles y combinacions; àcits; òxits; sals.

147.—Afinidat; equivalents; pesos atòmichs; fórmules; metalls y metalloyts; cossos simples y composts; ayre y sos components.

148.—Carbó; àcit carbònich; aplicacions industrials.

149.—Gasos d' il·luminació; motors de gas.

150.—Combustibles: composts oxigenats del nitrogeni; amoniach; nitrats; la seva fabricació.

151.—Sofre y els seus composts; ses aplicacions agrícoles, terapèutiques e industrials; fabricació del àcit sulfúrich.

152.—Fluor; gravat demunt vidre: clor; blanqueig y desinfecció: composts.

153.—Fosfor: candeletes fosfòriques; fosfats; superfosfats; aplicacions agrícoles d' aqueys; fochs-follets, llumet de Sant Telm.

154.—Arsènich y els seus composts: contraverins. (Vid. Secc. 250, 336 y 352).

155.—Metalls; aleacions; amalgames.

156.—Potassa; sossa; composts.

157.—Cals y magnesia; composts.

158.—Alums; laques; vidres; porcellanes; ceràmica en general. (Vid. Secc. 438).

159.—Metalls en general; metallurgia.

160.—Metalls preciosos.

161.—Química orgànica: generalitats.

162.—Cel·lulosa; fibres textils.

163.—Amidó y fécules.

164.—Gomes y reines.

165.—Sucres: la seva fabricació.

166.—Albúmina; gluten, etc.

167.—Alcohols: transformacions amb èter, àcit làctich, àcit acètic, panificació, vinagres.

168.—Materies saimoses; seu, mantegues, olis, essències.

169.—Materies abstractives; materies colorants.

170.—Alcaloyts: àcits orgànichs.

171.—Química orgànica animal: generalitats.

172.—Ous, llet, sanch.

173.—Carn muscular, pell, texits cornis, ossos, escrements.

Historia Natural

174.—*Anatomia y Fisiologia general*: osteologia, Miologia, Neurologia. (Vid. Secc. 323, 326, 342 y 344).

175.—Orgues dels sentits y les seves funcions.

176.—Orgues de la veu y les seves funcions.

177.—Orgues de la digestió y les seves funcions.

178.—Orgues de la respiració y les seves funcions.

179.—Orgues de la circulació y les seves funcions.

180.—Orgues de la secreció y les seves funcions.

181.—Funcions del aparat motor.

182.—Reproducció.

183.—Sensibilitat: cyma, sonambulisme, inervació, magnatisme animal, hipnotisme.

184.—*Zoologia*: Taxonomia: género; especie; frase; sinonimia.

185.—Vertebrats: mamífers: Rasses humanes.

186.—Cuadrumans; rates pennades o rats-pennats (rates amb ales); insectívors (qui viven d' insectes).

187.—Carnissers (feies).

188.—Pinnipedes (de peus en forma d' aletes); desdentats.

189.—Proboscideus (de nas en forma de trompa; paquiderms (de pell ben gruxada); solípedes (de pota no xapada).

190.—Remugants.

191.—Sirenis (en forma de sirena).

192.—Cetacis (belena, molar,) etc.

193.—*Aus*: carnisseres.

194.—*Aus* corredores; enfiladisses; prendidores (qui prenen els aliments amb les arpes): lloros; cotorres, etc.

195.—Gallinacies; aviram.

196.—Aucells: selvatjes y de casa.

- 197.—Aus aquàtiques.
- 198.—Reptils: ses diferents castes.
- 199.—Amfibis: ses diferents castes.
- 200.—Peixos; caràcters; divisions: cries.
- 201.—Peixos d' ossa y d' escat.
- 202.—Peixos tenrumosos (cartilaginosos).
- 203.—Insectes: caràcters; divisions.
- 204.—Especies útils.
- 205.—Especies nocives.
- 206.—Especies indiferents.
- 207.—Aranyes: ses diferents castes.
- 208.—Crustacis: caràcters.
- 209.—Cuchs: caràcters.
- 210.—Moluschs: caràcters; especies.
- 211.—Ostres: cria.
- 212.—Perles: pescadors de perles.
- 213.—Zòdfts: caràcters; especies.
- 214.—Corals: pescadors de coral.
- 215.—Esponjes: pescadors d' esponjes.
- 216.—Infusoris: especies.
- 217.—Geografia zoològica.
- 218.—Microbis.
- 219.—*Botànica*: Anatomia y fisiologia general.
- 220.—Soca, branques, fulles: les seves funcions.
- 221.—Rels, pom, patata: les seves funcions. (Vid. Secc. 453 y 460).
- 222.—Flors y fruïts.
- 223.—Taxonomia botànica.
- 224.—Fitografia; divisions.
- 225.—Plantes cereals. (Vid. Secc. 452).
- 226.—Llegums. (Vid. Secc. 452).
- 227.—Ferratjes. (Vid. Secc. 359).
- 228.—Plantes tintoreres. (Vid. Secc. 459).
- 229.—Plantes olioses. (Vid. Secc. 454 y 455).
- 230.—Hortolisses. (Vid. Secc. 461).
- 231.—Plantes de jardí. (Vid. Secc. 461 y 466 a 472).
- 232.—Plantes econòmiques e industrials.
- 233.—Plantes de paret y enredaderes.
- 234.—Arbres de llenya d' obrar. (Vid. Secc. 456, 466 y 472).
- 235.—Arbres fruïtals. (Vid. Secc. 462 a 474).
- 236.—Carbó vegetal: carboners. (Vid. Secc. 316 y 559).
- 237.—Especies criptògames en general: Bolets, girgoles, esclata-sanchs, etc.
- 238.—Líquens: barba d' arbres y pedres; Musch (molsa).
- 239.—Geografia botànica.
- 240.—*Mineralogia*: idees generals.
- 241.—Cristelografia: Lleys y anomalies.
- 242.—Caràcters òptichs; caràcters físichs en general; caràcters químichs.
- 243.—Classificació de les especies.
- 244.—Pedres precioses: aont se congrien.
- 245.—Cuars y ses classes: jasps.
- 246.—Sofre: sulfats.
- 247.—Sals alcalines.
- 248.—Nitro; nitreries.
- 249.—Sal comuna; salines.
- 250.—Minerals medicinals y verinosos. (Vid. Secc. 154, 336 y 352).
- 251.—Pedreny de construcció. (Vid. Secc. 517 y 289).
- 252.—Calisses: marbres; pedra viva.
- 253.—Guix y ciment: preparació d' un y altre. (Vid. Secc. 518).
- 254.—Fosfats.
- 255.—Mineria: metalls.
- 256.—Mines de ferro.
- 257.—Mines de coure.
- 258.—Mines de cobalt, zinch y plom.
- 259.—Mines d' estany.
- 260.—Mines d' argent viu.
- 261.—Mines de plata y de platí.
- 262.—Mines d' or.
- 263.—Mines d' altres metalls.
- 264.—Silicats en general: argiles; vidres; gerrers; ollers; vidriers. (Vid. Secc. 158, 528 y 566).
- 265.—Combustibles: lignit, carbó de pedra.
- 266.—Geografia mineralògica.
- 267.—*Geologia*: preliminar.
- 268.—Geografia astronòmica.
- 269.—Orografia.
- 270.—Hidrografia.
- 271.—Causes actuals y esternes: espeleografia.
- 272.—Volcanisme; terratremols.
- 273.—Causes fisiològiques.
- 274.—Geognesia: roques fogueres; roques volcàniques; roques de sediment; roques metamorfies.
- 275.—Roques d' origen orgànic; reines; betums; carbons.
- 276.—Paleontologia: fòssils.
- 277.—Terrenys: divisió y classes. (Vid. Secc. 416).

- 278.—Geologia aplicada.
 279.—Geogenia; doctrines cosmològiques. (Vid. Secc. 21).
 280.—*Meteorologia*: metèors; generalitats.
 281.—Vents, ventades, fiblons de vent.
 282.—Boyres, núvols, plujes, neus, calabruix, gelades.
 283.—Metèors lluminosos: llamps; arch de Sant Marti; aubes boreals.
 284.—Climes.

Aplicació de les ciències exactes y físiques:—Enginyeria

- 285.—CONSTRUCCIÓ: preliminars: *Topografia*: alsament de plans, agrimensura, nivellació, taquimetria, fotografia topogràfica, etc. (Vid. Secc. 395).
 286.—Geometria descriptiva; Estenotomia (tall de pedres, fusta, ferro); Perspectiva; ombres; gnomònica, etc.
 287.—Mecànica aplicada: resistència de materials; hidrostàtica; hidrodinàmica; motors y màquines; estabilitat de voltes, murs, bigues, ponts, etc. Estàtica gràfica.
 288.—Coneixements tecnològics: picapedreria, fusteria, ferreria, etc. (Vid. Secc. 516 a 543).
 289.—Construcció propiament dita: explotació de pedreres; sondeigs; fonaments de varies classes: Obres de terra, consolidació de talussos, construcció de murs, voltes, trípols cuberts, ponts de totes classes, pous y túnells, pous artesiàns, galeries, minats, etc. etc. (Vid. Secc. 251, 516, 517, 520 y 521).
 290.—Dibuix de varies classes: representació gràfica completa de les obres.—Planimetria. (Vid. Secc. 426).
 291.—Dret Administratiu: Legislació. Plechs de condicions, generals, facultatius y econòmiques per l'execució de les obres.
 292.—Presuposts: midació de les obres y avaluació.
 293.—Enginyeria de Camins, Canals y Ports: Carreteres: trassat, construcció, conservació; arbres de la vorera.
 294.—Ferrocarrils: Estudi, construcció, conservació y explotació tècnica y administrativa. Material fixo, mòvil y accessori.—Estacions; personal. (Vid. 129 y 140).
 295.—Tranvies de sanch, de foch, elèctrics. (Vid. Secc. 52 y 140).

- 296.—Canals de navegació y de regar: trassat, construcció, conservació y explotació.
 297.—Ports: estudi, construcció y conservació. Dragats.
 298.—Faroles: estudi, construcció y conservació. Boyes y maletes (*valias*). (Vid. Secc. 552).
 299.—Obres sanitàries: proveiment d'aygues a les poblacions: clavegueres alcantarillat; aprofitament d'aygues brutes; calefacció y ventilació d'edificis. (Vid. Secc. 419 y 420).
 300.—*Enginyeria de mines*: Principis de la propietat minera; accessió; ocupació; regalia; coses *nullius*. (Vid. Secc. 53).
 301.—Concessions mineres: substancies minejals qui son objecte de concessió. Manera d'adquirir concessions dins Espanya: Registre; Demarcació; Títol de propietat; Denúncia; Caducitat; Pertenencias mineres; Pertenencias incompletes; Espays franchs; Terreny franch; Drets de pertencencies; Canon de superfície. (Vid. Secc. 53).
 302.—Llits o congriadors metalífers: masses; capes; mantells; banchs; bossades; fils taules, de contacte, de rosari; vetes; venes y agulles; congriadors de tragi.
 303.—Accidents dels congriadors: falles; salts; cavalls; aixamplades y estrenyements; direcció; inclinació; enfonyaments.
 304.—Investigació: calicata; galeria; pou; capdevallada; sondeig.
 305.—Obratje: sistemes d'obrar: a cel ubert; amb banchs per avall; de través: de buyts y pilars: per enfonsament; per dissolució.
 306.—Fortificació de l' obratje: per paredors; per llenyamades: ademes.
 307.—Aixugament y extracció: amb mines; amb pous y bògits o altres màquines.
 308.—Preparació mecànica de les menes o concentració dels minerals.
 309.—Engrunament y neteig: amb *bocarts*; amb engrunadors; ab moles. Esllotament y clarificació: amb rodes; amb garbells; amb torns (cilindrichs y cònichs).
 310.—Preparació mecànica especial per la hulla. Ademés de la general té: aglomeració per fer els pans amb materia aglutinant y sense cap ciment.
 311.—Oficines de benefici: forns de Cuba, comuns, castellans, de gran tiranya, alts, mitx-alts; forns de reverber; forns de cristalls y retortes; fargues catalanes; forns de calcinació; forns de refinar; forns de *copela*. (Vid. Secc. 522).

312.—Aparats accessoris: Ventiladors; munta-càrregues; xemenees; cambres; tremuje; grelles; basse; canó.

313.—Electrolisis: mètodes per la obtenció dels metalls.

314.—Docimasia: Ensaigs per la via seca, per la homida; ensaigs volumètrichs; de bufador; reactius; gangues; fundents; escolims; mates: ensaigs de les diverses menes.

315.—Enginyeria Militar: personal, material, treballs, construccions. (Vid. Secc. 410 y 411).

316.—Enginyeria de Boschs y Garrigues: Selvicultura. Ordenació y Estimació de boschs y garrigues. Legislació forestal.

317.—Indústries forestals: aprofitament de fusta y llenya; carbó vegetal; indústria reinera, de suro, de pauma, d' espart etc.; aprofitament y aplicacions de les escorxes y pells dels arbres. (Vid. Secc. 236, 561 y 514).

318.—Enginyeria agrònoma: personal, material, treballs.

319.—Enginyeria industrial: personal, material, treballs. (Vid. Secc. 424).

320.—Enginyeria electricista: personal, material: treballs.

Medicina

321.—Ciències mèdiques: principals y auxiliars.

322.—Biologia: Vida, salut y malaltia.

323.—Anatomia humana: descriptiva y topogràfica. (Vid. Secc. 174).

324.—Fisiologia. (Vid. Secc. 174 y 344).

325.—Higiene: privada y pública. (Vid. Secc. 43, 44, 345, 419 y 420).

326.—Histologia: anatomia general. (Vid. Secc. 174 y 341).

327.—Patologia general. (Vid. Secc. 346).

328.—Materia mèdica. (Vid. Secc. 349 y 390).

329.—Terapèutica.

330.—Art de receptar.

331.—Patologies especials: mèdica, quirúrgica, etc.

332.—Art d' embenements, apòsits y aparats.

333.—Operatoria quirúrgica: manual e instrumental, incruenta y cruenta.

334.—Obstetrícia: gestació normal y anormal, y parts qui segneixen a n-aquests estats.

335.—Clíniques (pràctiques): mèdica, quirúrgica, etc., etc. (Vid. Secc. 351 y 355).

336.—Toxicologia (verins): enverinaments. (Vid. Secc. 154, 250 y 352).

337.—Medicina legal.

338.—Historia de les ciències mèdiques.

339.—Especialitats mes usuals.

Veterinaria

340.—Animals domèstichs útils a l' homo: auxiliars; alimenticis; industrials; medicinals; accessoris o d' ornat.

341.—Histologia comparada. (Vid. Secc. 326).

342.—Anatomia descriptiva dels animals domèstichs. (Vid. Secc. 174).

343.—Morfologia o exterior del cavall y principals animals domèstichs: bellesa y defectes. Mecànica animal. Aploms; Proporcions. Capes o pels y modo de ressenyar.

344.—Fisiologia comparada y exercicis de vivissecció. (Vid. Secc. 174 y 324).

345.—Higiene. (Vid. Secc. 43, 44, 325, 419 y 420).

346.—Patologia general. (Vid. Secc. 327).

347.—Patologia especial.

348.—Terapèutica.

349.—Farmacologia. (Vid. Secc. 328, 390 y 392).

350.—Art de receptar.

351.—Clínica mèdica. (Vid. Secc. 335 y 355).

352.—Toxicologia. (Vid. Secc. 154 y 336).

353.—Medicina legal veterinaria.

354.—Operacions, apòsits, embenements.

355.—Clínica quirúrgica. (Vid. Secc. 335).

356.—Tacologia.

357.—Procediment de l' art de ferrar y forjar.

358.—Regoneixement de sanitat dels animals; enginy y frau dels venedors y compradors per enganyar els veterinaris (menescals).

359.—Agricultura: Praticultura: prats permanents; prats artificials; prats intercalats; famílies qui constitueixen prats. (Vid. Secc. 227 y 461).

360.—Zootechnia o ciencia de la producció animal: millorament dels animals domèstichs; aclimatació; entroncaments, consanguinitat; degeneració de les rasses; productes dels animals domèstichs; productes que treuen dels morts.

- 361.—Hipocultura o cria del cavall; castes.
 362.—Cria de l'ase; castes d'ases.
 363.—Cria de muls y mules; castes.
 364.—Bovicultura o cria, guarda y esment del bestiar de bovim.
 365.—Ovicultura o cria, guarda y esment del bestiar de llana; Castes de bestiar. Llet, formatje. Llana: tosa y neteig.
 366.—Capricultura o cria, guarda y esment del bestiar de cabrum: castes de bestiar.
 367.—Coiricultura o cria, guarda y esment del bestiar de cerra: castes de bestiar.
 368.—Guardians en general. Llochs aont tanquen el bestiar.
 369.—Cunicultura o cria dels cunills; castes. Cunillers.
 370.—Galicultura o cria de galines; castes. Galiners. Incubació o empollament dels ous: artificial y ornitològica: cria dels polls.
 371.—Cria y esment dels indiots y pagos reals.
 372.—Cria y esment de l'ánech y demés animals de ploma consemblants.
 373.—Columbicultura o cria y esment de coloms: castes de coloms; colomers; lleys consuetudinaries dels colomistes.
 374.—Apicultura o cria y esment de beyes; castes. Sistemes fixistes y movillistes. Caseres; aixams, mel; cerut, cera.
 375.—Sericultura o cria y esment de les cuques de seda. Castes de cuques.
 376.—Piscicultura o cria y esment de peixos.
 377.—Cria de cans: castes y varietats.
 378.—Cria y esment dels demés animals de casa.
 379.—Policia sanitaria. Enzooties; epizooties. Inspecció de carns y queviures.
 380.—Jurisprudencia veterinaria. Vicis redhibitoris en los animals domèstichs.

Farmacia

- 381.—*Preliminars*: Potecaria: condicions qu'ha de reunir el local; utensilis, instruments, aparats.
 382.—Pesos y mesures; sistema adoptat.
 383.—Pes específich: unidats de comparació.
 384.—Termometria: indicació de l'escala adoptada.
 385.—Pulverisació; noms de los diferents

graus de pols y determinació de los cedassets corresponents.

386.—Maceració; digestió; infusió y lixiviació (lleixivació); manera de practicar certes operacions.

387.—Conta-gotes normal: determinació de les seves condicions.

388.—Ròtuls reglamentaris per la dispensació de medicaments molt actius o tòxichs, lo meteix per l'us intern que per l'estern.

389.—Abreviatures y signes convencionals.

390.—*Text*: Materia farmacèutica: procedencia y caràcters. (Vid. Secció 328).

391.—Productes químichs: descripció, sinònims, pes atònich molecular, caràcters físichs; procediments de preparació; reparació; acció terapèutica y dosis.

392.—Preparacions farmacèutiques: clarificació y nomenclatura; procediments operatoris; reposició e incompatibilitats; acció terapèutica y dosis.

393.—Farmacia veterinaria: fórmules d'us exclusiu en medicina veterinaria; preparacions; dosis, etc. (Vid. Secc. 349).

Belles Arts

- 394.—*Arquitectura*: Personal.
 395.—Construcció. (Vid. Secc. 285).
 396.—Estils amb tots els seus elements: megalitich; ciclòpich; druidich; celtibèrich.
 397.—Egípci.
 398.—Babilonich y Caldeu.
 399.—Xinesch.
 400.—Indich.
 401.—Grech y grech-romà.
 402.—Bizanti.
 403.—Romànich.
 404.—Ogival.
 405.—Àràbich, moresch y muzàrabe.
 406.—Plateresch.
 407.—Estil del Renaixament: barroch, xurri-gueresch, pseudo-clàssich.
 408.—Arquitectura Relligiosa: basiliques, catedrals, iglesies, oratoris, amb totes les seues parts y elements. (Vid. Secc. 31).
 409.—Accessoris y dependencias de les iglesies. (Vid. Secc. 31).
 410.—Arquitectura Militar: Fortificacions. (Vid. Secc. 36 y 315).

411.—Edificis militars y accessoris. (Vid. Secc. 56 y 315).

412.—Arquitectura Civil: edificis d' habitació particular.

413.—Edificis administratius: Cases Consistorials, Govern de Província, Diputacions Provincials, Ministeris. (Vid. Secc. 43 y 44).

414.—Edificis judicials: Palaus de Justícia: Tribunal Suprem, Audiències, Jutjats de 1.ª Instància y Municipals. (Vid. Secc. 102).

415.—Edificis legislatius: Congrés de Diputats; Senat. (Vid. Secc. 42).

416.—Monuments honorífics: portes de ciutats; archs de triomf; estatuës.

417.—Monuments fúnebres: tombes, mausoleus, necrópolis.

418.—Edificis de Beneficència (Vid. Secc. 34).

419.—Edificis de Sanitat y Curació. (Vid. Secc. 34, 43, 44 y 299).

420.—Edificis d' utilitat pública y policia de població: matadors, mercats. (Vid. Secc. 13, 44, 79 y 299).

421.—Edificis d' Instrucció y Educació científica, Literaria y Artística. (Vid. Secc. 35 y 54).

422.—Edificis de correcció y penitenciaris. (Vid. Secc. 68).

423.—Edificis d' esplay y solas.

424.—Edificis comercials e industrials. (Vid. Secc. 319).

425.—Arquitectura Naval: personal; material; treballs. (Vid. Secc. 64 y 89).

426.—*Pintura*: ses diferents classes y gèneros: dibuix. (Vid. Secc. 290).

427.—Sistemes de pintar: a l' oli, al fresch, etc.

428.—Eynes y colors y la seva preparació.

429.—Miniaturistes.

430.—Mosaychs.

431.—Gravadors; segelladors.

432.—Litografia; xilografia; zincografia.

433.—Decoració d' edificis: decoradors; dauradors.

434.—Brodats y randes.

435.—*Escultura*: Estatuaria; talla; eynes.

436.—Museus y col·leccions artístiques.

437.—*Argentaria y orfebreria*: personal; material; obres.

438.—*Ceràmica*: retjolania policromada; pla-

teria; tasses, tassons, pitxers, pots, etc. Figures decoratives. (Vid. Secc. 158).

439.—*Música*: solfa; armonia; contrapunt; composició; instrumentació; orquestració.

440.—Cantadors: primatxers; capelles; operistes; choristes.

441.—Organistes: orgues y la seva construcció.

442.—Tocadors: instruments de percussió; construcció dels meteys.

443.—Sonadors: instruments de buf: de metall y de fusta; construcció dels meteys.

444.—Sonadors: instruments de corda; de corda y d' arch; construcció dels meteys.

445.—Ball: balladors y balladores.

Agricultura

446.—Agrologia: generalitats: Terres; propietats físiques; elements constitutius; classificació de les terres; anàlisi químic; anàlisi mecànich-físich. (Vid. Secc. 277).

447.—Fems; femades: formiguers; femades químiques.

448.—Mecànica agrícola: forses motores: homo; besties; vent; aygua, etc.

449.—Eynes de conrar la terra y els arbres; màquines agrícoles.

450.—Eynes preliminars: espedregar; esbancar; feyners; gavaters; aubelloners; barrobiners.

451.—Conreus anuals: cavar; seyonar; llaurar; esterrossar, aixarmar.

452.—Conreu de cereals (grans) y llegums: sembrar, entrecavar, metjencar, xercolar, segar, arrabassar, espigolar, garbetjar, batre, embotigar (gra, palla, pallús); porgar. (Vid. Secc. 225 y 226).

453.—Conreu de rels alimentícies. (Vid. Secc. 221).

454.—Conreu de plantes olioses: olivera (noms de les diferents castes); oliva; tafona; botiga d' oli; oliers. (Vid. Secc. 229).

455.—Conreu de les altres plantes olioses: ullastre, mata, etc. (Vid. Secc. 229).

456.—Conreu de les ausines.—Noms de les diferents classes.—Aglans. (Vid. Secc. 234).

457.—Conreu de plantes fibroses: cànnyom (sembrar, cuydar, arrabassar, amerar, trencar, espadar, pentinar).

458.—Conreu d' altres plantes fibroses y manera de obrar el seu bri.

459.—Conreu de plantes tintoreres y manera de treurelos la tinta. (Vid. Secc. 228).

460.—Conreu de patates. (Vid. Secc. 221).

461.—Conreu de plantes de prat y ort. (Vid. Secc. 230 y 359).

462.—Conreu de fruytals en general: planters; trasplantació, esment, empelts, ecequeyar. (Vid. Secc. 235).

463.—Conreu de figueres: noms de les diferents castes de figueres; figues (cullir, assecar, embotigar). (Vid. Secc. 235).

464.—Conreu d' ametlers: noms de les diferents castes d' ametlers; metles (aplegar, escloveyar, fer el bassó). (Vid. Secc. 235).

465.—Conreu de garrovers: noms de les diferents castes de garrovers; garroves; (aplegar, embotigar). (Vid. Secc. 235).

466.—Conreu d' aubarcoquers; noms de les diferents castes: aubarcochs. (Vid. Secc. 235 y 231).

467.—Conreu de cirerers y nespleres: noms de les diferents castes de cada arbre d' aquests y tot lo referent a-n el seu fruyt. (Vid. Secc. 235 y 231).

468.—Conreu de taronjers: noms de les diferents castes de taronjers; taronjes. (Vid. Secc. 231 y 235).

469.—Conreu de pruneres: noms de les diferents castes de pruneres; prunes. (Vid. Secc. 231 y 235).

470.—Conreu de pereres: noms de les diferents castes de pereres; peres. (Vid. Secc. 231 y 235).

471.—Conreu de pomeres: noms de les diferents castes de pomeres; pomes. (Vid. Secc. 231 y 235).

472.—Conreu de magraners: noms de les diferents castes de magraners; magranes: dolces, agres y aubars. (Vid. Secc. 231 y 235).

473.—Conreu de figueres de moro o de pala. (Vid. Secc. 235).

474.—Conreu dels demés fruytals: noms de les diferents castes y tot lo referent a-n el fruyt dels meteys. (Vid. Secc. 235).

475.—Conreu de la vinya: diferents castes de ceps (sembrar, cuydar); reyms; vermar; obrar el ví, embotigarlo; cellers, botes, tonells, etc.

476.—Jardineria. (Vid. Secc. 231).

477.—Sistemes de conrar.

478.—Economia rural; contabilitat agrícola: amos, arrendadors, amitjers, majorals, roters, feyners (qui tenen terra per sa feyna), missatjes.

Arts y Oficis

479.—Gremis y ordenances dels meteys.

480.—Moliners: de vent, d' aygua, de sanch, de foch: farina. (Vid. Secc. 535).

481.—Forners o flaquers: pa; coques; pastes.

482.—Cuyners; rebosters: classes d' aguiats; condiments.

483.—Pastissers; neulers; sucrers; confiters, xocolaters, terroners.

484.—Fabricants de conserves.

485.—Fabricants de suchs de beure: alcohòlics.

486.—Fabricants d' altres coses de beure: gaeseoses, cervesa, etc.

487.—Hostalers y fondistes.

488.—Cassadors: cassa de ploma y de pel; sistemes de cassar y ormeigs; terrolers; falconers.

489.—Pescadors: diferents sistemes de pescar: de penyes, de llaut y d' aygua dolça: ormeigs; puaters.

490.—Carnissers; escorxadors.

491.—Pexeters.

492.—Rellotjers.

493.—Perayres.

494.—Filadores.

495.—Debanadors: canoners.

496.—Teixidors de lli.

497.—Teixidors de llana: burellers; escoters; flassaders.

498.—Teixidors de seda.

499.—Catifers.

500.—Apuntadors; abaxadors.

501.—Velluters.

502.—Prensadors (de roba).

503.—Tundidors.

504.—Tintorers; tenyidors; urxellers.

505.—Sastres; sastresses; cosidores; modistes; giponeres; cotilleres.

506.—Rebocilleres; gorreres.

507.—Passameneres.

- 508.—Calseteres.
- 509.—Matalessers; vanaveres.
- 510.—Buguederes; planxadors.
- 511.—Capellers; boneters; berreters.
- 512.—Guanters y tiraters.
- 513.—Espardenyers.
- 514.—Adobadors; assaonadors: blanquers. (Vid. Secc. 317).
- 515.—Sabaters; taconers; formers (formes de sabates).
- 516.—Picapedrers: mestres, fadrins, manobres; tiraterres. (Vid. Secc. 288 y 289).
- 517.—Trencadors y cantoners. (Vid. Secc. 251 y 289).
- 518.—Guixers, cimenters, calciners, gravers. (Vid. Secc. 253).
- 519.—Marmolistes; picapedres; mestres de pedra viva; molers (qui fan moles de pedra foguera); serradors de pedra.
- 520.—Paredadors; marjedors.
- 521.—Povers; cisterners; siniers; minadors.
- 522.—Fargues y fundicions. (Vid. Secc. 311).
- 523.—Ferrers; ferretayres; cerrellers; clavetayres.
- 524.—Armers.
- 525.—Torners de metall.
- 526.—Pellers; courers, llanterners; llaners.
- 527.—Quincallers; parayguers.
- 528.—Gerrers; ollers; teuleres. (Vid. Secc. 264).
- 529.—Fusters primaters.
- 530.—Mestres de mobles fins (ebanistes; tapisers).
- 531.—Mestres de carruatges de qualcar.
- 532.—Cadirers o cadirayres; cordadors y cordadores de cadires.
- 533.—Torners de fusta.
- 534.—Fusters grossers o grollers: de carros y d' arades.
- 535.—Mestres de molins de vent, de sanch y d' aygua. (Vid. Secc. 480).
- 536.—Serradors de cadastre; serradors mecànics.
- 537.—Gabiers.
- 538.—Corriolers.
- 539.—Baulers.
- 540.—Boters.
- 541.—Pipers: de fusta y de fanch.
- 542.—Cedassers.
- 543.—Cullerers: culleres de Búger.
- 544.—Impressors: caxistes; repartidors; prensistes.
- 545.—Llibreters; encuadernadors.
- 546.—Fabricants de paper y de cartó.
- 547.—Molins paperers.
- 548.—Empaperadors.
- 549.—Pedassers.
- 550.—Droguers.
- 551.—Cerers.
- 552.—Ferolers. (Vid. Secc. 298).
- 553.—Afaytadors; barbers; perruquers.
- 554.—Pentinadores.
- 555.—Aregadors; picadors; equitació.
- 556.—Cotxers; diligenciers; traginers; carri- lers; carreters; carretoners.
- 557.—Selleters; coixiners (de parell); albar- daners; basters.
- 558.—Misters; lluqueters.
- 559.—Llenyaters; carboners: sitjes. (Vid. Secc. 236).
- 560.—Garriguers; jurats.
- 561.—Corders; esparters; paumers (obra de pauma); carritxers. (Vid. Secc. 317).
- 562.—Panerers.
- 563.—Emblanquinadores.
- 564.—Bastaixos.
- 565.—Saboners; fàbriques de sabó.
- 566.—Vidriers. (Vid. Secc. 158 y 264).
- 567.—Capsaters.
- 568.—Rifadores.
- 569.—Pirotècnics.
- 570.—Sociedats de passa temps; cassiners; taverners.
- 571.—Cacaueters; avallaneres; xufers.
- 572.—Titerers.
- 573.—Corredors de cos.
- 574.—Esmoladors.
- 575.—Adoba-cossis y ribells.
- 576.—Tabaquers y tabaqueres; xigarrers y xigarreres.
- 577.—Contrabandistes (de mar y terra).
- 578.—Jugadors (jochs de nins y d' homos); licits y prohibits.
- 579.—Gallistes; caners (cans de brega).
- 580.—Herbolaris; saludadors.
- 581.—Bruixots; bruixes; fullets.
- 582.—Supersticions; mal bossí y demés mal- lalties supersticioses; remeys de la meteixa classe.
- 583.—Femeters; merda caners.

§. 6. Manera com aquestes seccions han de treballar

Les cèdules d'aquestes seccions les han d'omplir així com hem explicat mes amunt, amb dues diferències: 1.ª que, en lloch de posar l'autor y pàgina d'ont es treta la paraula o forma, han de posar el punt o regió aont es usada y l'han recullida; 2.ª que en el cornaló superior esquerra de la cèdula hi han de posar el número de la secció a que pertenesca la paraula o forma, número que sabrà qualsevol, mirant la llista de seccions. Aquesta indicació tan breu de les seccions servirà admirablement per clasificar les cèdules, així com els col·laboradors les entregaran.

Per les paraules de les seccions de les ciències filosòfiques y de les ciències físiques tal volta convendria prendre per basse un Diccionari bo de cada una d'aquestes ciències, y anar recorrent les paraules d'ell y cercar la correspondència catalana o mallorquina, demanant indicis a las persones enteses en aquell ram.

No hi ha que perdre de vista que aquelles ciències tenen una mala fi de paraules, desconegudes del poble, que no mes usen els qui les han estudiades be y que no mes se troben en els llibres.

Per les seccions de Historia Natural convendrà molt tenir a la vista les Flores y Botàniques catalanes, valencianes, mallorquines y rosselloneses que hi ha publicades, per veure si a sos autors les passà res per alt, y, lo que sia, posarho a cèdules. Per altre part, hi ha d'haver col·laboradors que s'encarreguin de passar a cèdules tots els noms de plantes y animals d'aquelles col·leccions; si be axò perteneix propiament a les seccions de monuments escrits mes amunt tractadas.

No obstant aquelles col·leccions d'Historia Natural, prou bon servici farán els col·laboradors qui s'apuntin a les seccions de minerals, herbes, plantes, arbres, insectes, peixos, reptils, aucells y cuadrúpedes, y repleguin tots els noms d'això que hi haja a la seva regió, fent una mica de descripció de cada cosa d'aquelles, a fi de donar llum a-n el qui haja d'escriure l'article sobre tal nom o paraula.

Per els perteneixents a les seccions d'oficis mecànichs, D. Pere d'A. Penya en la carta referida proposa un sistema de cercar les paraules y modismes de cada secció, molt avengut, molt enginyós.

Diu el gran humorístich mallorquí ab la seva simpática ingenuïtat: «Lo que importa es que cada secció en les seves investigacions segueixca un orde establert d'abans y el vaja explotant per graus.

«Aquest orde podria esser el siguent: «Primer pas: «Preguntar els noms de totes les branques, dependents d'aquell ofici o carrera que investiga aquella secció.

«Segón pas: Preguntar els noms de totes les castes de persones que dins cada branca hey intervenen, ja directament, ja indirectament.

«Tercer pas: Noms de les materies primeres que cada persona d'aquestes empra, sólides, líquides o aeriformes y totes elles en referencia a los tres regnes animal, vejetal y mineral.

«Cuart pas: Noms dels instruments, eynes, màquines etc. de que se val per adquirir la materia primera, després per netejarla, per prepararla, per treballarla, per refinarla, per comprovarla o contrastarla, per posarla en estat de constituir un producte nou, que va prenent noms diferents així com varia d'estat; per donarli després sortida o per tenirla guardada.

«Quint pas: Noms que poden prendre aquests productes ab el temps per variació d'aspecte o per alteracions de altres castes.

«Sisé pas. Noms que prenen o se donen a n' els desperdicis.

«Seté pas. Noms dels punts ahont se guarden, se troben, se tenen, se elaboren, se venen, se amagatzemen».

Agraim de tot cor a-n el Sr. Penya tan lluminosa y aguda proposició, y creym que será d'un profit ben gros per l'obra del Diccionari. ¡Ja es segur que 'ls col·laboradors no la deixarán caure en terra, y la pendrán per norma y pauta dels seus treballs.

En les cèdules del llenguatge vivent, per que elles presentin les paraules vives, amb tot el seu relleu y forsa, se fa precis també posar la frase aont el col·laborador la senti, en no esser que sia una paraula conegudissima que no oferesca cap

dificultat. Aquestes frases valdrán mes que totes les explicacions y comentaris. Es una observació aquesta que 'ns feu D. Pompeu Fabra, que val a pes d'or. Es cosa de tenirla ben present.

Hi haurá seccions que pronte estarán agotades perque no son gayre els seus termes y modismes. En considerar els col·laboradors que la seva secció està agotada, això es, que no hi ha pus paraules ni pus modismes d' aquell ram, a les hores lo qu' han de fer, posar dins un sobre les cèdules que haurán fetes; demunt escriurehi: *Cèdules de tal secció*; y enviarles a qualsevol dels secretaris o a-n el qui firma la present.

¿Y després? Envestir una altra secció, y ¡hala envant a segar y a espigolar dins aquell nou camp, fins que hi romanga un bri dret o una espiga alloure! y, gavelles y garbes fetes, ¡cap a l' era! s' ha dit, y fora son; y a un altre camp son les feynes.

¿Que hi haurá amb aquest sistema de treballar moltes cèdules repetides, no sols en les seccions

del llenguatge vivent sino en les dels monuments escrits?

Ja ho crech que sí; però tots els mals que nos venguen, ¡que sien com aquest!

No es un mal gayre gros, y per altra part, es inevitable si han d' esser molts els qui col·laboren; y no hi ha mes remey que esserho per la cosa ferse, y si volem que surta mitjanament presentable.

Com mes cèdules hi haja d' una meteixa paraula, millor. Així se veurá que la cosa està feta ben amb consciencia y amb coneixement de causa: així nos porem fer forts en lo que direm.

§. 7. Mostra de les cèdules de les seccions del llenguatge vivent

Convendrà qu' en fassem unes quantes per donar camí a-n els qui no hi tenen gayre la ma trencada.

En farem d' un parell de seccions.

Ventaquí un raig de la secció 26: Persones de la Iglesia.

89	P.	I	26
Papa: Cap de l' Iglesia Catòlica.			

89	A.	2	26
Apostòlich: nom del Papa, usat en l' Edata mitja, l' anomenaven així com a successor dels Apostòls amb tota la plenitud de l' Apostolat.			

B.

26

Bisbe: ministre sagrat qui ha rebuda la plenitut del sacerdoci, que instituí Jesucrist per el règimen eglestiàstich.

89

B.

26

Magisteri: potestat dels Bisbes demunt els feels d'ensenyar-los la doctrina de Cristo, amb obligació per part d'aquests de sometrese a tal ensenyansa.

89

C.

26

Vicari de Cristo: nom del Papa.

89

P.

26

Patriarca: el bisbe qui, además de la seva diòcesis, exerceix jurisdicció sobre els Metropolitans y Bisbes de un territori molt estens, y ell no dependeix mes que del Papa.

89

G.

105

Gramàtica: art de parlar be una llengua.

89

7

F.*

105

Filologia: ciència del llenguatge. Nom compost de les paraules gregues *Φίλος* (amat, amador), *λόγος* (paraula).

89

F.

105

Fonologia; part de la gramàtica qui estudia el sons o lletres y les lleys de ses evolucions y canvis. Se compon de les paraules gregues *Φωνή* (sò) y *λόγος* (paraula o tractat).

89

8

F.

105

Filòlech: el qui professa o se dedica a la filologia.

89

S.

452

Segador: el qui sega, això es, talla l' herba o sembrat amb faus o altre instrument per l' estil.

89

M.

105

Morfologia: part de la gramàtica qui estudia la forma y flexió de les paraules.

Se compòn dels mots grechs: *Μορφή* (forma) y *λόγος* (tractat).

89

M.

452

Manegots: mànegues postisses de tela de sach que usen els segadors per no espellarse la camia y defensar el brassos de les espines y carts que hi sol haver, mesclats amb lo gra.

89

R.

105

Rel: element primordial e inmutable d' una paraula, qui amb los prefixes o sufixes que s' hi adhereixen, constitueix la paraula.

89

E.

452

Escarader: el qui pren una escarada. Escarader, sense més afegitó, significa el qui té una escarada de segar.

Manacor.

89

D.

452

Didals: canons de canya tallats a manera de didals, qu' els segadors se posen en el dits per defensarlosse de la faus, qui devegades los arriba.

89

D.

452

Donadora d' aygua: la criada dels segadors, qui los du 'l dinar, y el càrritx y lo que han mester, es el dir, los serveix y los dona aygua en el tall, abratsats com solen estar de set.

Manacor.

89

E.

452

Escarada: contracte en virtut del qual un o una partida d' homos, per una quantitat fixa, emprenen una feyna qualsevol. A Manacor se diu, per entonomasia, del segar.

89

F.

Faus: eyna de tall, amb dents, per segar. Fa com a miya lluna; acaba amb punta, y a l'altre cap té una maneta de fusta, y per allà l'agafa 'l segador.

452

20

89

19

A.

Ayguera: la dona qui serveix els segadors—donadora d' aygua.
Alaró.

452

89

Com haurán notat els lectors, ademés de les cèdules de la Secc. 26, n'hi hem posades algunes de les Secc. 105 y 452.

Creym que amb aquestes vint ja n'hi haurà prou, com a per mostra.

Les hem enumerades per mes claredat en les notes y advertencies que hi anam a fer.

Els colaboradors no les han d'enumerar d'aqueixa manera, sino segons queda advertit.

Hem posada la definició o descripció de cada paraula, ja que hi érem.

Els colaboradors no importa que se buyden el cap, engirgolant la definició o la descripció: basta que posen lo indispensable per donar a comprendre la significansa del mot.

A les cèdules 7, 10 y 11 hem posada l'etimologia de la paraula. Sempre que 'ls colaboradors sapien o sospiten una etimologia, convé que la posen.

Les vuyt cèdules derrereres van dedicades a-n el ram de segar, com una mica de mostra de la manera d'escloveyar, d'agotar una secció, cercant les paraules segons la pauta que proposa el Sr. Penya. Així es com s'en han de desfer els

colaboradors: pensar amb aquest mot y amb aquell altre, y ¡hala una cèdula plena amb cada un! Així hi ha que ferho amb tots els arts, oficis y professions.

A la 17 y 18 hem posat baix de l'explicació *Manacor* y a la 19 *Alaró*, perque son paraules usades en tquests pobles, y no sabem si ho son així fora d'allí. Ja hem dit que sempre convé posar el punt aont es recullida o usada la paraula, en no esser que se tract de paraules com les de les altres cèdules, qui son de totes les regions.

§. 8. Manera de funcionar les diferents seccions y el conjunt

Lo Illm. Sr. Bisbe de Mallorca cedeix la Biblioteca de son palau per l'obra del Diccionari, això es, per reunirshi els colaboradors com a tals, les vegades que vullen, per guardarhi les cèdules y per tot lo referent a-n això.

Allà convendrá qu'ens vejem d'en tant en tant per canviar impressions, per resoldre duptes, per orientarnos, per sostenirnos, per animarnos uns els altres.

Hi ha d'haver reunions de dues classes: gene-

rals, això es, de totes les seccions, y particulars, això es, dels qui compondran una secció determinada.

Les generals no poden esser molt frequents porque duen massa arenga, y llavó que hi hauria perill de cansar la gent.

Ara les particulars sí que convé que sovintetjen.

Com per cada secció no bastará un ni dos col·laboradors, sino que convé que sien una partida, a fi de que mes facilment afinin totes les paraules y ho duguen ben arreu, per això convendrá qu' els d' una meteixa secció se vejen, s' entenguen, se repartesquen la feyna, y llavó d' en tant en tant aplegarse, y mirar com tenen la cosa, y redressar lo esguerrat, y omplir les faltes y buyts, fins a deixar la cosa tot lo completa que sapien y puguen.

No creym del cas haver de devallar a mes menudencies y entressenyas, porque ni nos figuram poderho preveure tot ni tenir solució per tot.

Estám segurs de que la inteligencia, discreció y entusiasme dels col·laboradors resoldran les dificultats y emperons que se presenten.

No hi ha que oblidar que «la meteixa feyna ensenya», diu l' adagi. Per això esperam qu' el meteix treballar a-n el Diccionari, nos ha d' ensenyar; nos ha de fer veure moltes de coses qu' ara no veym; nos ha de donar molts de camins qu' ara no concixem; nos ha de dur a resoldre questions que ara per ara no sabem desllatigar.

Per totes aquestes raons no presentam un Reglament amb un articulat llargarut, establint jerarquies y càrrechs, senyalant atribucions, drets y devers a-n aquest y a-n aquest altre; sino que nos limitam a proposar criteris y normes de treballar, deixant amplia llibertat a tothom per prendre y deixar y modificar, segons qualsevol crega convenient.

Centre general aont poden dirigir la correspondencia referent a-n el Diccionari:

Palma de Mallorca.—Palau Episcopal: Biblioteca.

A les portes hi ha un caixó aposta, qui té a la boca aquesta inscripció: OBRA DEL DICCIONARI CATALÁ.—CORRESPONDENCIA.

Tenguen en conte 'ls col·laboradors que les cédules y escrits per el Diccionari les poden enviar per el correu com a original de impremta, això es, amb timbres d' impresos, posant demunt el sobre o envoltori: *Original de impremta*.

IV

Els Secretaris

Com hi haurá tanta feynada de distribuir cédules en blanc y rebieles plenes, y completar-les y classificar-les, contestar a consultes, donar instruccions y explicacions, y llavó, per el bon camí de la cosa, es indispensable dur un llibre aont consignem lo mes culminant que nos succeeasca y les determinacions que prenguem sobre diferents punts y coses que se presentarán;—se fa necessari constituir una partida de Secretaris, que convé que sien joves, porque los calrá tenir molt de delit y entusiasme. Los quals s' encarregarán d' aquesta feynada que acabam de indicar, repartintlase com a bons germans, a fi de que result falaguera y duguedora, y esperam que hi resultarà per allò que diu l' adagi: *somada de gust no pesa*.

Per lo tant un dels Secretaris, així com ells se convenguen y rellevantse d' en tant en tant, durá un llibre aont consignará amb termes plans y lacònichs les reunions generals que hi haja, les determinacions que s' hi prenguen y totes aquelles coses que ocorrerán qu' ells consideren dignes d' esser consignades.

Els Secretaris s' han de fer càrrech de les cédules plenes que 'ls col·laboradors les entregarán, y les han de repassar d' en una en una a veure si tenen cap minva o errada, per redressarla si n' hi ha cap. Sobre tot, han de notar si la lletra inicial de la paraula, objecte de la cédula, posada a-n el cornaló superior endret, està ben posada, això es, si es la lletra qui pertoca, porque com hi ha la *a* àtona y la *e* fosca qui se confonen, v. gr. *Amar* y *Estimar*, es fácil que hi haja col·laboradors qui les confonguen. Això estableix a-n els Secretaris adressarho.

Els han de completar les cédules tretes dels monuments escrits, posant amb abreviatura el títol del llibre o document devant la indicació de la pàgina que haurá posada 'l col·laborador.

Les abreviatures han de esser molt breus; basta que hi haja les lletres inicials del títol del

llibre: v. gr. *Tirant lo Blanc* = TIB; *Historia de Pollensa* = HDp; *Bolleti de la Societat Arqueològica Luliana* = BSAL.

Per desllatigar aqueixes abreviatures, no hi haurà mes que apellar a la llista de les meteixes per orde alfabètic que posarem, si Deu ho vol, a-n el Diccionari davant de tot.

També serà alou dels Secretaris classificar y ordenar les cèdules, primer per seccions y lo derrer de tot per orde alfabètic.

Els han de dur llistes generals de col·laboradors y llistes particulars dels qui componguen cada secció, y, sobre tot en la secció de monuments escrits, han de tenir anotat cada col·laborador de quin llibre o de quina part de tal llibre està encarregat, a fi de no fer confusions.

Els Secretaris han d'esser els qui duguen el cap mes calent en la cosa; s'han de penetrar be de les instruccions d'aquesta carta y de tota l'estensió y transcendència del pensament, a fi de poder contestar a les consultes que los farán.

Els Secretaris, designats fins avuy, residents a Palma, son:

R. D. Miquel Gayá y Bauzá, Pre.—Obispo—14.

R. Sr. Rector del Col·legi de la Sapiencia.—Colegio de la Sapiencia.

D. Antoni M.ª Penya.—Molineros—12.

D. Felix Escales.—Jaime Ferrer—21.

D. Jacinto Nadal.—Zágranada—8.

D. Pere Sampol y Ripoll.—Pont y Vich—7.

V

Els Corresponsals

Ademés dels Secretaris, qu'han de tenir la residència a la Ciutat de Mallorca, hem hagut de constituir Corresponsals o representants de l'obra del Diccionari a les diferents regions y ciutats principals del territori de la llengua, els quals están encarregats de propagar l'idea, cercar col·laboradors y organitzar els treballs lexicogràfics a les seues ciutats o regions. Ells convendria que constituïssen un o mes secretaris per que los aussiliassen en la gran feynada, per l'estil dels Secretaris de qui acabam de parlar. Deixam tot això a-n el seu arbitre y discreció.

Aquests Corresponsals nos han d'enviar les llistes de col·laboradors que repleguin, per nosaltres incloureles dins les llistes generals, y en-

viarlos el número que hi tendrán. Y no sols ens han d'enviar tals llistes, sino tenirnos al corrent de lo principal que ocorrega referent a-n els treballs del Diccionari, y nosaltres també los ho escriurem a ells.

Les suplicam amb tota la nostra ànima que per amor de Deu y per l'amor que tenen a la nostra llengua estimadissima, que despleguin una gran activitat; que no se deixin acostar de cent llegües la peresa; que posin totes les seves forces a-n el servici de l'obra del Diccionari. D'ells, dels Corresponsals, dependeix en gran part l'èxit de l'obra; d'ells dependeix que les diferents regions de l'idioma se posin en comunicació frequent, y així cresquin entre les meteixes y s'estreguen els vincles de germanor y simpatia; d'ells dependeix que les regions s'entenguen, fassen tot un cos, y contribuesca cada una amb tot lo seu cabal lingüístic; ja que sols ben aprofitades, ben concordades y unides totes les forces y tots els elements que hi ha encara dins aquestes regions, porà esser un fet aquest Diccionari projectat.

¡Per amor de Deu que s'hi fixin be els Corresponsals! ¡que s'en penetrin fort de la importància y transcendència del seu càrrech! Que, si s'hi fixen, si s'en penetren, estam segurs, seguríssims, de que s'en desfarán be de tot, y l'obra sortirà així com cal.

De Corresponsals ja en tenim un estol brillantíssim, que serà mes gros, si Deu ho vol, el dia que haurem acabada la expedició filològica per tot el territori de la llengua que comensàrem entany. En tenim a les altres illes Balears, per tot el reyne de Valencia, dins el Rosselló y a-n els punts principals de Catalunya; en tindre, si Deu ho vol, a tots els pobles de Mallorca. Cap regió ha de romandre sense, si Deu ho vol y Maria.

¡Per Deu y per la llengua materna, Srs. Corresponsals, coratge y fora son!

LLISTA DELS CORRESPONSALS *per orde alfabètic dels llocs aont resideixen.*

ALCOY

1. R. D. Miquel Juliá Vilaplana, Pre.—San Mauro.—35.
2. D. Francesch d'Assis Sampere, advocat.—Santa Elena.—7.

ARLES *sur Tech* (ROSSELLÓ)

3. Mossen Esteve Casaponce, Rector d' Arles.

BARCELONA

4. Mossen Jacinto Verdaguer.
5. Dr. D. Antoni Rubió y Lluch, Catedràtic de l' Universitat.
6. Sr. President de la Secció Catalanista de la Congregació de Maria Inmaculada y Sant Lluís Gonzaga, que té socis de totes les regions de Catalunya y per totes estendrà la seva acció.
7. D. Pompeu Fabra.—Llibreria de L' Avens.
8. D. Jaume Massó y Torrents.—Llibreria de L' Avens.

CASTELLÓ DE LA PLANA

9. D. Salvador Guinot.—Alloza.—3.

CLAIRÀ (ROSSELLÓ)

10. Mossen Bonafont, Rector de Clairà.

GANDÍA

11. R. D. Joseph Peyró. Pre. Vicari.—Serpis.—10.

GIRONA

12. R. D. Joseph Pou y Batlle, Pre. Catedràtic del Seminari.—Sta. Clara.—10.—1.ª

IVISSA

13. R. D. Antoni Sales y Riera, Pre. Catedràtic del Seminari.

LLEYDA

14. D. Manuel Gaya y Tomás, Notari.

MANRESA

15. R. P. Jaume Nonell, de la Companyia de Jesús.—Santa Cova.

MORELLA

16. Mossen Julià Sanjuan, Pre. Vicari de Sant Miquel.

MENORCA

17. D. Angel Ruiz Pablo.—Ciutadella.

NULES

18. R. Dr. D. Trinitari Mariner, Pre. Vicari.

PERPINYÀ

19. Sr. President de *La Société Agricole, Scientifique et Litteraire des Pyrénées Orientales.*

20. Mr. Pere Vidal, arxiuer de Perpinyà.
21. Mossen Joseph Falguera, Vicari de Sant Joseph.

22. Mr. Juli Delpont.

PUIGCERDÀ

23. D. Joseph Martí, Potecari.

REUS

24. R. D. Juan Batalla, Pre. Rector de La Sanch.
25. D. Joachim Borràs de March, advocat.

SOLSONA

26. Mossen Jaume Viladrich, Secretari del Bisbat.

TARRAGONA

27. D. Juan Ruiz y Porta.—Mendez Nuñez.—16.—2.ª

TORTOSA

28. R. P. Joseph Pastoret, de la Companyia de Jesús.—Col·legi del Jesús.
29. D. Francesch de P. Mestres, Director de *La Feu de Tortosa.*

URBANYÀ (ROSSELLÓ)

30. Mossen Juli Cornovol, Rector d' Urbanyà.

VALENCIA

31. R. D. Pascual Boronat y Barrachina.—Embaixador Vich.—14.
32. R. P. Antoni Vicent, de la Companyia de Jesús.—Col·legi de Sant Joseph.
33. R. Dr. D. Francesch Genovès, Pre. Catedràtic del Seminari y Rector de Ruzafa.
34. R. Dr. D. Rigobert Domenech, Pre. Catedràtic del Seminari.

VICH

35. Mossen Jaume Collell, canonge.
36. Mossen Joseph Gudayol, Conservador del Museu Diocessà.
37. D. Lluís B. Nadal, en representació del Circol Literari.
38. D. Francesch Rierola, en representació del meteix Circol.

VINAROZ

39. D. Just O'Callaghan, Fiscal Municipal.

XERTA

40. D. Antoni Añón.

VI

Elements amb que contam

Massa bo es de veure que s' en necessiten molts per un Diccionari així com l' hem concebut, així com es indispensable que sia. No es obra d' un, ni de dos, ni d' una dotzena, sino de centenars de persones. Se necessiten molts de caps, moltes mans, y, sobre tot, molta de força de voluntat, molta de abnegació.

Contam primerament ab la providencia de Deu nostre Senyor y ab l' assistencia de la seva Santissima Mare, la Purissima Verge Maria, y dels Angels tutelars y sants Patrons de la rassa catalana. Deu va dispondre les coses de tal manera, que en el transcurs dels sigles se formás en el mitx die d' Europa aquesta llengua nostra benvolguda, y cresqués y arrelás y se perpetuás dins tants de territoris. Y feu qualque cosa mes: de generació en generació la dotà d' estols de escriptors illustres y famosos, los quals la regositjaren, la embelliren, l' estengueren, l' aixamplaren, l' enaltiren, augmentant sempre mes el tresor imponderable de la seva opulent literatura. Deu l' ha sostenguda, y la ha feta surar demunt totes les calamarses, turbonades y temporals, desencadenats contra ella, sobre tot durant els derrers sigles, per ferli fer ull, per esveirla de dalt la terra, per esborrarla del llibre de les llengues.

Deu nostre Senyor y la seua Santissima Mare que han conservada viva la nostra llengua fins avuy, confiam que nos darán forse y nos concedirán la seva gracia, per poder dotar aquesta llengua d' un element tant poderós de vida y de cultura com es un Diccionari de totes les seves èpoques y regions.

Contam en segón lloch amb la benedició, aprovació y encoratjament qu' ens donen lo Eminentíssim y Excel·lentíssim Sr. Cardenal Bisbe d' Urgell, Príncep d' Andorra, y los Excel·lentíssims e Il·lustríssims Srs. Arquebisbe de Valencia y Bisbes de Girona, Oriola, Lleyda, Solsona, Tortosa, Menorca, Mallorca, Vich y Perpinyá, y los Molt Il·lustres Vicaris Capitulars S. V. de Barcelona y d' Ivissa. De manera que son casi tots els Prelats dels territoris aont se parla la llengua, qui beneixen el projecte de Diccionari, qui ens encoratjen a durlo avant, que desitjen fort que pronte sia un fet. Baix d' aquestes benedicions sagrades, baix de la ben-

dicció de la Iglesia Catalana, promotora, impulsadora y protectora, ara y sempre, de tot quant sia be, millora, avens y enaltiment de la Patria, es evident que nos hem de sentir esperansats de bon de veres y plens de coratje. Baix de tals benedicions, si nosaltres feym lo que pertoca, si hi corresponem, si no se pert per nosaltres, hem de meréixer per forza les gracies y dons celestials y temporals que nos son indispensables per dur l' obra a bon terme. La benedició dels Prelats del territoris aont se parla la llengua catalana han d' esser per l' obra del Diccionari una penyora d' un valor y d' una eficacia fora mida devant Deu y devant els homes.

Contam en ters lloch amb el moviment generosíssim qui batega y se nota aontsevulla, de simpatia y afecte y afició a-n aquesta meteixa llengua materna.

Aquest moviment es ja una gran victoria: aontsevulla trobam llevat posat, fins y tot allà ont un manco s' ho esperava. El camp ja és nostre: els inimichs se baten en retirada; anam demunt fulla. . . .

Sobre tot, tenim la jovintut, sempre generosa, noble, desinteressada, resolta, fervent.

Amb la nostra jovintut contam principalment y amb tots els homos granats qui tenen el cor jove y l' ànima jove.

Amb aquesta jovintut contam: ella responderá amb entussiasme a-n el nostre crit: ella hi ha respost ja, gracies a Deu.

Sense haver anunciada la idea d' una manera solemne, passen de docents els adherits a Mallorca y fora Mallorca, y d' aquests ja n' hi ha una partida qu' han comensada la tasca de fer cèdules, y qualcún n' hi ha que 'n té un parell de mils de fetes.

Molta confiansa tenim amb la bona voluntat, amb lo bon sentit, amb l' entussiasme dels qui ja son venguts a fernos costat y dels qui vendrán.

La bona voluntat, el bon sentit, l' entussiasme, a-n el servici d' una idea noble, alta, desinteressada, com la del Diccionari qu' anam a emprendre, son una força imponderable, son unes grans palanques, son uns factors de gran potencia: les sobra virtut per obrir camins per dins males petjes les mes inaccessibles, per aplanar les muntanyes mes alteroses y agullonades, per tirar ponts demunt els barranchs mes amples y mes fondos, per decantar tots els obstacles, per vèncer fins y tot els impossibles.

Contam també ab la cooperació franca y resolta, ab la cooperació importantíssima dels literats mallorquins, gloria de les lletres patries, que 'ns assistiran amb lo seus inapreciables talents y amb los tresors de la seva experiència.

No sols contam amb aquests benemèrits de la Patria, sino que confiam de qu' els literats y amadors de la llengua de Catalunya, Rosselló y Valencia no nos han de negar la seva cooperació. A l' hora d' ara ja ens han oferida la seva entidat tan importants com lo Molt Reverent P. Lluís Adroer, de la Companyia de Jesús, Provincial d' Aragó, lo Dr. D. Marcell Menendez y Pelayo, los catedràtics de l' Universitat de Barcelona Drs. D. Jusep Balari y Jovany y D. Antoni Rubió y Lluch, Mossen Jaume Collell, Mossen Jacinto Verdaguer, D. Pompeu Fabra, los RR. P. Jaume Nonell y P. Antoni Vicent, jesuïtes, D. Ramon Picó y Campamar, D. Jaume Massó y Torrens, D. Joachim Cases, la Secció Catalanista de la Congregació de Maria Inmaculada y Sant Lluís Gonzaga de Barcelona, el Circol Literari de Vich y d' una manera especial sos membres caporals D. Lluís B. Nadal y D. Francesch Rierola, D. Francesch de P. Mestres de Tortosa, Moss. Julià Sanjuan de Morrell, D. Salvador Guinot de Castelló de la Plana, D. Pasqual Boronat, Pre., D. Jeroni Fortesa y D. Francesch Badenes de Valencia, y a-n el Rosselló contam amb la ajuda resolta y entusiaste de Mgr. Carsalade, bisbe de Perpinyà, qui s' es oferit a recomanar aquesta obra del Diccionari a tot el seu il·lustrat clero, y ademés s' es oferida en tot y per tot *La Société Agricole Scientifique et litteraire des Pyrenées Orientales* y lo *Patronatge de Sant Miquel*, aont hi ha aplegats tots els elements de mes valua del Rosselló, aont hi ha homos com En Pepratx, Mossen Bonafont, En Pere Vidal y En Delpont tan benemèrits de la Llengua y de la Patria. Ells cercaran per tots els endrets d' aquella regió importantíssima gent trempada per replegar, fins allà aont se puga, el tresor lingüístich que hi queda encara, per que figur dignament dins el Diccionari.

En confiam molt d' aquells germans nostres estimadíssims, d' aquells amichs corals, d' aquells catalans de France, qui conserven admirablement tota la fesomia, tot l' ayre de la nostra rassa.

Contam ademés ab un altre element: els traballs importantíssims y ben avensats que sobre

el Diccionari etimològich deixá D. Tomás Forteza, al cel sia, aont hi ha gran part de les etimologies catalanes. Els hereus del meritíssim escriptor han posat a nostra disposició aquest tresor. Estam segurs que Deu farà brollar entre els centenars de colaboradors que tendrem, colles de filòlechs que reprendran l' obra d' aquell Mestre il·lustre, y la completaran així com pertoca.

L' empresa es grossa, es llarga; demana molt de pit, molt de seny, molt de such de cervell. Estam segurs de tenir el pit. Si tenim el such de cervell y el seny que nos cal, no ho hem de dir nosaltres: ho dirá la nostra obra.

VII

Conclusió

Vetaquí el nostre pensament y la manera com trobam que 'l poriem realisar.

Precisament perque comprenem que l' empresa es gegantina, colossal, y estam convensuts de la nostra curtedat y petitesa, per això cercam, per això imploram el concurs, la cooperació de tots els amichs de la llengua, tota vegada que, sols donantnos tots les mans, fent tots un cos, es possible arribar a l' enfront, dur a cap aquesta obra magna.

El pensament y la manera de realisar-lo que acabam d' esposar, proposam a tots els amichs de Mallorca, Catalunya, Valencia y el Rosselló, a tots els amichs de la gloriosa, de la polent, de la valenta, de la estimadíssima llengua materna, parlada fa tants de sigles a n-aquestes heróyques y nobilíssimes regions de l' antiga y famosa nacionalitat catalana.

A tots els qui parlen, a tots els qui estimen aquesta llengua, diguenli mallorquina, catalana, valenciana, llemosina, rossellonesa, per el nom no 'ns hem de desavenir, a tots nos dirigim, a tots demanam ajuda, socós, cooperació, costat y assistència.

Amb tota llibertat, amb tota ingenuïtat, que nos diguen el seu parer, que proposin les modificacions que creguen del cas, tot lo qu' haja de servir per fer anar avant aquesta obra, fins a arribarla a bon terme.

Que Deu nostre Senyor la beneesca, y la prosper, y l' ampar fins que la tenguem acabada, Amen.

ANTONI M.ª ALCOVER PRE.

Diada del B. Ramón Lull, 3 Juliol, 1901.

POLICIA DE LA ACÉQUIA
QUE CONDUCE l' Aygua Mayor
de la Font hasta la Ciudad

Hoc est translatum fideliter sumptum á quodam instrumento cujus tenor talis est: Com molts clams oisen en Borrás Sebasse en Ramon Sescodines en Ferrer Sestañy Vayadors assignats al terma de la Ciutat per lo Señor Rey al Consell del Jurats, é dels Prohomens de la Ciutat sobre dou (sic) que la Sequia del Aygua Mayor de la Font qui entre en la Ciutat prenia per los edificaments, quis feyen y per la dita Sequia los dits vayadors agut Consell dels jurats é dels Prohomens de la Ciutat, é vist lo dit dañ ull ha ull per si é per llur compaño en Jaume Serra qui absent es de la Isla de Mallorca, donaren Sentencia General en aytal manera que de la Font tro á la Ciutat haje la dita Sequia de cadé part espay de tres palms de cane de Mont Pallér (*) ço es á beber de la argamasa (a) de la dita Sequia en avant axi que si en la dita Sequia ha ressocavat que alló no puscha esser contat en los dits tres palms, per lo cual spay de tres palms puiscan anar sens contrats Moliners é veyadors de la dita Sequia é que en lo dit spay no pusca arbres, ne plantes, ne paret ne null embarch é si are hi ha plantes, ó parres ó altres edificaments que tot ne sia llevat de encontinent. Dats la Sentensia XVII Kl.º Maij anno Domini M.CCL xxx secundo.—Presents en Pere Mercer Nott. Berenguer Sesbateres Bng. de la

(*) Los tres palmos de *cana de Montpellier*, equivalen á 790 milímetros, aproximadamente.

En el *Reglamento* orgánico y *Ordenanzas* para el gobierno y administración interior del Sindicato de Riegos de la acequia de Baster,—Cap. II, art. 70—se fijó en *tres pies ó sean 836 milímetros* el ancho que debe quedar libre como margen á uno y otro lado de las paredes de su acéquia. Y el art.º siguiente previene que «no se permitirán plantaciones de árboles, arbustos, ni plantas, á menor distancia que la de un metro» segun lo acordado en 9 Mayo de 1850.

En el art.º 141 del *Reglamento* interior para el Sindicato de la Huerta de Palma, se manda quitar, cortar y arrancar los árboles y demás plantas que se hallen sembrados dentro la *vara de Montpellier* y que no se hagan nuevas plantaciones dentro el citado espacio porque redundan en perjuicio de la acéquia y sus laderas. »

(a) Aun quedan trozos de aquella acéquia construida con *argamasa* en Son Ripoll, junto á la carretera de Valldemosa.

Vila Torradé, Jaume Dezgran en Marc de Sobre. Sen ✕ yal de Borrás Sebasse=Sen ✕ yal den R. Sescodines=Sen ✕ yal den Ferrés Sestañy Veyadors demunt dits, qui per nos, é per Jaume Serra compaño nostro absent la dita Sentencia donant.—Sig ✕ num Jacobi de Marina Notts. publicus Maj.º qui hec scribi fecit et clausit mandato dictorum proborum hominum qui dictam sententiam tulerunt. Sig ✕ num s. Jacobi Aniccionis Notts. Maj.º Sig ✕ Bn. Conill Nott. Maj.º S. (**)

Sig ✕ Bn. de Olivis Notts. Maj.º qui hoc translatum cum suo originali comprobato scribi fecit et clausit XV Kls. Martii anno Domini M.CCCXvij.

Es copia sacada de uno de los libros en cadena que se halla recondido en el Archivo de la antigua Univ.ª de Palma que esta á mi cargo, con el qual se ha comprobado y en fé de ello doy la presente firmada de mi mano (aunque de agena escrita y autorizada con el sello de mi oficio en Palma á 5 de Junio de 1747.

Matts Armengot Nott. Sindico
y Archivarío perpetuo de dicha
antigua Universidad de Palma:

El documento que antecede consta en el «Exped.º sobre representarse por la ciudad que los arboles que se hallan junto á la Sequia de la Ciudad causan mucho perjuicio, y de este el que se sigue á los moradores de esta Capital» instruido á nombre de la Ciudad por su sindico anual Juan Alomar Nott.º en el año 1747, ac-

(**) Esta sentencia consta copiada por Marcos Rosselló en un libro titulado: «Resumen de diferentes actes y Cartas Reals de concessions y canons en la Sequia de la Ciutat, Sentencies y provisions et alias de que consta en lo Llibre dit de Sa Garriga recondit en lo Archiu de la Universidad de Mallorca y en lo Archiu de la Casa y Collegi de la Horta» que hoy conserva el Sr. Secretarío del Sindicato de Riegos de la Huerta de Palma, y dice; «fol. 26, (transumpto de la Sentencia de 17 Calendas de Maig 1282.) Que la Sequia de la Font de la Vila haje de cada part espay de tres palms de Cana de Montpellier, ço es á saber de la argamassa de la dita sequia avant, assi que si ha res sots cavat que alló no pusca esser contat en los dits tres palms, per lo cual espay puiscan anar sens contrast moliners, yehadors de la dita sequia, e que no pusca haver hi Abres ne plantes ne paret ne nul embarch.»

tuando como escribano mayor «Oliver Nott.»
 =Este expediente es incompleto, pues no consta en él la sentencia definitiva. (***)

Observaciones. Por lo transcrito se vé que el margen dentro de cuya superficie no se permiten plantaciones, por lo que respecta á la acéquia de la Font de la Vila, es de una vara de Mompeller, á lo que en el siglo XIV se llamaba *tres palms de Cana* de Mompeller, igual á 0'79 metros; y por lo que respecta á la acéquia d' en Baster es de un metro.

El art.º 591 de nuestro Código Civil novísimo, previene que, á falta de ordenanzas ó costumbre autorizada en el lugar, no pueden plantarse árboles altos á menor distancia de 2'00 metros de la línea divisoria de heredades, ni arbustos ó árboles bajos á menos de 0'50 met.

La experiencia nos ha enseñado que, en Mallorca no suelen cumplirse ninguna de dichas prescripciones; y en cuanto á los márgenes de las acéquias suelen sufrir la acción destructora de las raíces de las higueras, parras, cañaverales, etc., aun cuando se hallen plantadas á mayores distancias de las prescritas. En este caso no queda más remedio que cortar las raíces periódicamente, segun lo autoriza el art.º 592 de dicho Código, ó atenerse á lo prescrito en el anterior, fundándose en qué el terreno ocupado por un acueducto constituye una propiedad desde cuyo límite los árboles plantados con posterioridad al 1.º Mayo de 1899 (en qué empezó á regir el Código civil novísimo) deben separarse dos metros.

BARTOLOMÉ FERRA.

NOTES DELS LLIBRES DE DADES

DE LA PROCURACIÓ REAL

ANY 1329

Dades extraordinaries

Dissapte a xvii. de juny, pagam an G. Jover per la messio que feu en j. ors del senyor Rey, so es en menjar per xxxij. jorns, a rao de vj. diners cascun jorn—xvj. ⚔.

Dimecres a xv. de noembre, pagam an Bn.

(***) Otra sentencia se publicó, en 21 Abril de 1355, sobre la forma y amplitud y calidad de canons..... y que la Sequia de la Ciutat, per son curs, tinga 5 palms de Cana de Mompeller. (Libro citado).

Mitifoch, servent del castell de Beylveer, per rao de j.ª demanda queyl feya al senyor Rey de la carcellaria de Puigcerda, la qual li fo donada per lo senyor Rey en Sanxo de bona memoria, e la qual li fo tolta per los homens de Perpinya en temps de la rebellio per j. any e x. meses e vij. jorns, e neguna gracia no li fo donada en lo dit temps, e com eyl fos de casa del dit senyor Rey e la quitacio a eyl fos cessada qui dada li deua esser o en la carcellaria o en lo casteyl de Beylveer, per asso de voluntat sua pagam li per lo dit temps, com mes lin fossen degudes, e asso per manera de composicio,—x. lls.

Dijous a xv. jorns de febrer, pagam an Francesch Ferran, patro de tarida, per nolit del senyor lochtinent e de sa companya, que porta de Cochliure esto en Maylorques,—xxv. lls.

Diuenres a ij. de mars, pagam an Jacme Cama mercader, per j. papagay quen compram a obs del senyor Rey, qui mori assi e tramesem mort per en G. Palou en Rosseylo—v. lls.

Pagam al senyor lochtenent per la messio que eyl feu en si e en sa companya con vench de Cochliure en Maylorques en la tarida den Francesch Ferran, menys del nolit damunt escrit, que li mesem en compte en lo llibre de deutes de M CCC xxix—L viiiij. lls. xviiiij. ⚔ j. din.

Dissapte xxxj de març de M CCC xxx.

It pagam an Bertran Dalí per tala que li fou feta en cavalons de ordi, e feuse la tala per les juntes que feren los cavalers de Viana que junyiren hi, ab eyis en Francesch Belcastel en Pauquet. E fou estimada la dita tala xij. quarterés dordi, a rao de viij. ⚔ la quorterera valien per tot, los quals pres comptans en Lorens Lodrigo,—liiiij. lls. xvj. ⚔.

Diluns a xiiij. de maig de M CCC xxx.

Item pagam an Johan Jacomi, escriva de la galea en que madona la Regina sen passa en Rosseylo, e als vj. comits de les vj. galees ab que lo senyor Rey sen passa ladonchs en Rosseylo, so es en lany de M CCC xxix en lo mes dagost, per rao de so que trabaylaren en procurar algunes robes que vengren en les galees de Cochliure en Maylorques, de que hom hac nolit que es entrat en rebuda extraordinaria—vj. lls.

E. AGUILÓ.